

Tewhidiň delilleri üçin peýdaly söz

Awtory: Şeýh Allame Ebu Ybrahym
Muhammet bin Aly El-Wossobi
(Rahymahullah).

Terjimçesi: Turkmen halk ogy

Tewhidiň delilleri üçin peýdaly söz

Awtory: Şeýh Allame Ebu Ybrahym Muhammet
bin Aly El-Wossobi (Rahymahullah).

Birinji çap.

Ähli soraglary: Pygambermirasy1@gmail.com elektron
poçtanyn üsti bilen berip bilersiňiz.

Mazmuny

Giriş.....	4
“Lä ilähe illallah”-yň manysy.....	5
“Muhammedur-Resulullah”-yň manysy.....	6
Allah nirede?.....	7
Dindäki 3 dereje.....	10
Yslamyň kesgitlemesi.....	11
Yslamyň rüküni başdır.....	13
Iýmanyň kesgitlemesi.....	14
Iýmanyň rüküni altydyr.....	15
Iýmanyň artýandygyna deliller.....	16
Iýmanyň kemelýändigine deliller.....	18
Ihsanyň bir rüküni bardyr.....	19
Tewhidiň kesgitlemesi.....	20
Tewhidiň delilleri.....	22
Töwhidiň 4 bölegi.....	24
Birinji: Rububiýe tewhidi.....	25
Ikinji: Uluhiýe tewhidi.....	26
Üçinji: Atlar we Wasplar tewhidi.....	27
Dördünji: Eýermeklik tewhidi.....	28
Sünnetiň 4 görnüşi.....	30
Ybadatyň baş görnüşi.....	32
Hiç bir ybadat 2 şertsiz kabul edilmez.....	34
Yslam dini iki esasyň üstünde guruldy.....	36
Nifak iki görniş.....	38
Allaha şarik goşmagyň howpy.....	40
Şirkiň görnüşleri köp.....	44
Gorkynyň 4 görnüşi.....	47
Söýgüniň 4 görnüşi.....	51

Allahdan başgasyndan dileg-doga etmek, başgasyňy çagyrmak haram...	52
Nezir etmek ybadat, ybadatam diňe Allaha ediler.....	60
Allahdan başganyň adyna, ýoluna damak çalmak haram.....	62
Allahdan başgadan ant içmek haram.	63
Ýyldyzparazçy (täleýnamaçy) jadygöými?	65
Jadygöý kapyrmy?	66
Palça we bilgije gitmek haram.....	68
Asynma (tumar, gözmonjuk, dagdan, doga, süňk) asynmak haram.....	70
Gaýyby Allahdan başga hiç kim bilenok.....	72
Diňe Allaha bil baglamak parz.	76
Bidgadyň kesgitlemesi.	79
Bidgatdan häzir boluň!.....	80
Gabyrlaryň üstüne gümmez we tanaljak zatlary gurmagyň hökümi.	82
Gabyra bakyp namaz okamak haram.....	85
Käbir gabyrlara ýylky bellenilen zyýaratlaryň hökümi.	86
Gabyrlary ýol, oýun meýdançasý we ulag duralgasy edeniň hökümi?	89
Musulmanlara ezýet bermek haram.....	90
Ýaşayyşlar we ýaşayjylaryň görnüşleri.	91
Şirk.	94
Bidgat.....	95
Soňlama.....	96

Giriş.

Hamd-senalar⁽¹⁾ Allaha mynasyp. Ona hamd-senallar aýdýarys, Ondan kömek sorayarys, bizi bagyşlamagyny dileýäris, newislerimiziň şerinden we amallarmyzyň erbetlerinden Allaha sygynýarys. Kimi Allah dogry ýola gönükdirse ony hiç bir azaşdyrjy bolmaz we kimi Allah azaşdyrsa hiç biri ony dogry ýola gönükdirip bilmez. Hiç bir Şärigi bolmadyk Allahdan başga ybadata hakly, hiç bir ilähiň⁽²⁾ ýokdygyna şaýatlyk edýärim we Myhammedem Onuň gulydygyna we resulydygyna Şaýatlyk edýärim.

Sözleriň iň ýagşysy Allahyň Kitaby, iň dogry ýol Muhammediň (Sallallahu aleyhi we sellem) ýoly, iň erbet iş dine täze sokulan zatlar, ähli dine täze sokulan zat bidgatdyr, ähli bidgat azaşmaklykdyr we ähli azaşmaklyk bolsa oda elter.

Şu gysga kitapçany: “**El-Kowlul-Mufyd fi edilletit-tewhid**⁽³⁾” diýip atlandyrdym. Bunyň delilerni Kuran Kerimden we Pygamberiň sünnetiniň dogry bolanyndan jemledim, birinji nusgasy 1405⁽⁴⁾ hijri ýylyndan çap edildi, bu ikinji nusgada käbir zatlar artyrmak we gözden geçirmekden soňra, buny Hormatly okyjylara hödürleýärim.

Beýik Allahdan bu kitapçanyň üsti bilen peýda bermegini we bundaky işlermiň ählijesini Kerim bolan Ýüzi üçin etmegini dileýärim, sebäbi Ol ähli zada Kadyrlyr⁽⁵⁾. Goý Allah, Resuly we guly bolan Muhammedy, maşgalasyny we egindeşlerini kyýamat gününe deňeç köp-köp öwsün, salamat etsin we bereket bersin.

(Ýemen döwletiniň) Sana-a şäheri

23/05/1406 hijri (04/02/1986 milady)

Ebu Ybrahym Muhammet bin Aly El-Wassoby El-Abdaly.

---

(1) Hamd-senalara- ýagny öwgülere.

(2) ilähiň- ýagny ybadat edilýäniň.

(3) Terjimesi- Tewhidiň delilleri üçin peýdaly söz.

(4) 1405 hijri ýyly 1984-1985nji milady ýyllar aralygyna düşen.

(5) Kadyrlyr- ýagny Başarýandyr.

“Lä ilähe illallah”-yň manysy.

Ýagny: Allahdan başga ybadata hakly hiç bir ybadat edilýän ýok, Allahdan başgasy ybadat edilsede ol batyldyr, galpdyr, puçdyr, hakly däldir, mynasybam däldir.

Allah Tagala aýtdy:

“Bu Allahyň hakykatyň hut özi bolanlygy we olaryň Ondan özge çagyranlarynyň galp bolanlygy, şeýle hem iň beýigiň, hut Allahyň Özi bolanlygy sebäplidir.”

(Haj 62)

قال تعالى: ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِن دُونِهِ هُوَ الْبَطْلُ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ

Allah Tagala aýtdy:

“Bes, sen, Allahdan başga (ybadata hakly, mynasyp) iläh ýokdugyny, taky, bilip goý!”

(Muhammet 19)

قال تعالى: فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

“Muhammedur-Resulullah”-yň manysy.

Ýagny: Allahyň resulyndan (Sallallahu aleyhi we sellem) başga hakly eýerilýän ýok, Allahyň resulyndan (Sallallahu aleyhi we sellem) başga delil bolmadyk zatda eýerilse ýalňyş zatda eýerdigi bolar.

Allah Tagala aýtdy:

“Perwerdigäriňizden size inderilene (Kurana we Sünnete) tabyn boluň! Ondan başgasyny hossar tutunyp, onuň yzyna düşmäň! Ýöne siz nesihata az gulak asýarsyňyz!”

(Agrof 3)

قال تعالى: اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا مِن دُونِهِ أَوْلِيَاءَ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ

Allah Tagala aýtdy:

“Ýok! Seniň Perwerdigäriňe kasam bolsun! Olar öz aralarynda dörän düşünişmezliklerinde höküm etmegiň üçin seni (emin) edip, seniň çykarjak hökümiňi göwünlerine hiç zat getirmezden (kabul edip, saňa) dolý boýun bolmasalar iman getirdikleri bolmaz.

(Nisä 65)

قال تعالى: فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِي مَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا

Allah Tagala aýtdy:

“Allah we Onuň ilçisi bir zat hakda höküm çykaranyndan soň, hiç bir mömin erkegiň we zenanyň ony öz isleglerine görä saýlamak haklary ýokdur. Kim Allaha we Onuň ilçisine garşy gelse, ol dogry ýoldan aýdyň azaşandyr.”

(Ahzab 36)

قال تعالى: وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا لِمُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُّبِينًا

Allah nirede?

Allah Tagala aýtdy:

“Rahman Arşyň ýokarsyna galdy”

(Taha 5)

قال تعالى: الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى

Allah Tagala aýtdy:

“Soňra Arşyň ýokarsyna galdy”

(Agrof 54, Ýunus 3, Ragd 2, Furkan 59, Sejde 4, Hadyd 4)

قال تعالى: ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يُغْشَى اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَثِيثًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ
مُسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِئِهِ أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ

Allah Tagala aýtdy:

“Ol (Allah) bendeleriniň ýokarsyndaky ýeňijidir”

(En-am 18)

قال تعالى: وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ

Allah Tagala aýtdy:

“Olar ýokarlaryndaky Perwerdigärinden gorkarlar we emir edilen zatlary ýerine ýetirerler”

(Nahl 50)

قال تعالى: يَخَافُونَ رَبَّهُمْ مِّنْ فَوْقِهِمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ

Allah Tagala aýtdy:

“Oňa (Allaha) diňe gowy sözler galar. Olary bolsa ýagşy işler ýokary çykarar.”

(Fatyr 10)

قال الله تعالى: **إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ**

Allahyň resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy:

“Haçanda Allah ýaradylanlary ýaradanda, Arşyň üstünde Öz huzurunda bolan kitabynda: “Rehimim (mährim) gazabymdan öňe geçdi” diýip ýazdy”

(Buhary we Muslim)

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: **لما قضى الله الخلق كتب في كتابه فهو عنده فوق العرش إن رحمتي غلبت غضبي**

Muawiye bin El-Hakem Es-Sulemi aýtdy:

“Uhud bilen Jewwäniye diýen tarapda meniň sürimi seredýän gyrnagym bardy. Günleriň birinde, bir goýuny möjegiň alanyny bildim, menem adam ogullaryndan biri, menem (adamlaryň) ýalňyşyşlary ýaly ýalňyşýaryn, (gaharma) gyrnagymyň ýañaňyna çaldym, maňa beýle edenim gaty agyr düşdi we göni Allahyň resulynyň (Sallallahu aleyhi we sellem) ýanyna bardymda (bolan zatlary aýtdym): “Eý, Allahyň resuly! Ony azat edeýinmi” diýip soradym. Allahyň resulynyň (Sallallahu aleyhi we sellem): “Ony meniň ýanyma getir” diýdi, ony Allahyň resulynyň (Sallallahu aleyhi we sellem) ýanyna dessine getirenimde: “Allah nirede?” diýip ondan sorady. “Ýokarda” diýip jogap berdi, Allahyň resulyny (Sallallahu aleyhi we sellem): “Men kim?” diýip sorady. “Sen Allahyň resuly” diýip jogap berdi. Allahyň resulynyň (Sallallahu aleyhi we sellem): “Buny boşat, bu mumine zenan eken” diýdi.

(Muslim)

قال معاوية بن الحكم السلمي: **كانت لي جارية ترعى غنما لي قبل أحد والجوانية، فاطلعت ذات يوم فإذا الذئب قد ذهب بشاة من غنمنا، وأنا رجل من بني آدم أسف كما يأسفون، لكن صككتها صكة، فأتيت رسول الله (صلى الله عليه وسلم) فعظم ذلك علي. قلت: يا رسول الله**

(صلى الله عليه وسلم)! أفلا أعتقها؟ قال: (انتني بها): فأتيت بها. فقال لها: (أين الله؟) قالت:
في السماء. قال: (من أنا) قالت: أنت رسول الله قال: (أعتقها فإنها مؤمنة)

Dindäki 3 dereje.

Olar: Yslam, Iýman we Ihsan

Bu tertibi Ymam Muslim Sahyh Muslim kitabyndan Iýman bölümünde Omardan getirdi⁽¹⁾.

---

(1)Hadys şeýle:

Omar (Razyýallahu anhu):

“Bir gün Allahyň resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) bilen oturan wagtymyz üstümize ap-bak köýnekli, gap-gara saçly, daş ýoldan (Sapardan) geleniň hem alamatlary hem bolmadyk we hiç birimiziň tanamaýan adamymyz geldide, pygamberiň önünde dyzlaryny dyzlaryna degirip, ellerini bolsa butlaryna goýup oturdyda:

”Eý Muhammet, maňa Yslam barada habar ber” diýdi.

Allahyň resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) bolsa: **“Yslam, Allahdan başga hiç bir ybadat edilýäniň ýokdygyna we Muhammedem Allahyň ilçisidigine şaýatlyk etmegiň, namaz okamagyň, zekat bermegiň, remezanda agyz beklemegiň, başarsaň haj etmegiň”** diýdi.

Ýaňky: “dogry aýtdyň” diýip, tassyklady.

Sorag berip zyndan hem jogabyny tassyklaýşyna gaty geň galdyk.

Soňra: “Maňa Iman barada habar ber” diýdi.

Allahyň resuly (Sallallahu aleyhi we sellem): **“Allaha ynanmagyň, (Iman etmegiň) perişdelerne, kitaplarna, ilçilerine, ahyrýete we ýazgydyň haýryna we şerine doly berk ynanmagyň”** diýip habar berdi.

Ýaňky: “Dogry aýtdyň, maňa yhsan barada habar ber” diýdi.

Allahyň resuly (Sallallahu aleyhi we sellem): **“Allah Tagalany görýän ýaly oňa ybadat etmegiň, sen ony görmeseňde, Ol seni görýär”** diýdi.....”

(Muslim)

Yslamyň kesgitlemesi.

Yslam: Bu Allaha Ony birlemek bilen boýun egmek, tagat⁽¹⁾ bilen boýun bolmak, şirk we şirk edýänlerden päklenmek, şirk we şirk edýänleri ýigrenmek.

Allah Tagala aýtdy:

“Takyk, Allahyň ýanynda (hak) din yslamdyr.”

(Äli-Ymron 19)

قال تعالى: إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ

Allah Tagala aýtdy:

“siziň yslam (dininde) bolmagyňyza razy boldum”

(Mäide 3)

قال تعالى: وَرَضِيتُ لَكُمْ الْإِسْلَامَ دِينًا

Allah Tagala aýtdy:

“Size azap gelmezden öň (toba edip) Perwerdigäriňize ýoneliň we Oňa boýun boluň! (Ýogsa) soň size goldaw berilmez.”

(Zumer 54)

قال تعالى: وَأَنِيبُوا إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَأَسْلِمُوا لَهُ مِن قَبْلِ أَن يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ

Allah Tagala aýtdy:

“Bes, siz diňe musulman ýagdaýdan başga halda jan beräýmähň!”

(Bakara132)

قال تعالى: فَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُمْ مُسْلِمُونَ

---

(1) Ýagny- Allahyň buýruklarny ýerne ýetirmek we haramlaryndan daşlaşmak bilen boýun bolmak.

Allah Tagala aýtdy:

“we diňe musulman ýagdaýdan başga halda jan beräýmänň!”

(Äli-Ymron 102)

قال تعالى: وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ

Allah Tagala aýtdy:

“Asmanlardaky we ýerdäki ähli zatlar öz erkine ýa-da mejburi ýagdaýda (islese, islemese) Allaha tabynkalar Allahyň dininden başga (din) gözleýärlermi? (Hemmeler ahyry) Oňa (Allaha) gaýdyp bararlar.”

(Äli-Ymron 83)

قال تعالى: أَفَغَيَّرَ دِينَ اللَّهِ يَبْغُونَ وَلَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ

Allah Tagala aýtdy:

“Kim yslamdan başga din gözlese, (bilip goýsun), ondan (başga din) hiç haçan kabul edilmez we ol ahyretde hem zyýana galanlardan bolar.”

(Äli-Ymron 85)

قال تعالى: وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَسِرِينَ

Yslamyň rüküni (diregi) başdir.

Abdullah bin Omar (Razyýallahu anhu): Allahyň resulyňyň (Sallallahu eleýhi we sellem):

“Yslam baş zadyň üstünde guruldy, Allahdan başga hiç bir ybadat edilýäniň ýokdygyna we Muhammedem Allahyň ilçisidigine şaýatlyk etmek, namaz okamak, zekat bermek, haj etmek, remezanda agyz beklemek” diýenini aýtdy.

(Mutafikun aleýh)

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَالْحَجِّ وَصَوْمِ رَمَضَانَ

Bellik: Şu hadysdaky hajy rozadan öň gelmegi muttefekun aleýhi⁽¹⁾, sahyh Buhary we Sahyh muslimde gelen, emma roza hajdan öň gelen hadysy diňe Muslim hadysyň ikinjisinde gelendir.

---

(1) Sahyh Buhary we Muslimde sözleri meňzeş we ikisindedede rowaýat eden sahaba şol biri kişi bolan hadysa aýdylýar.

Iýmanyň kesgitlemesi.

Iýman: Ol dil bilen aýtmak, ýürek bilen ynanmak, daşgy agzalar bilen amal etmek, sogap iş edilse artar we günä edilse kemeler⁽¹⁾.

---

(1)

Iýmanyň rüküni (diregi) altydyr.

Bilgin, musulman doganym! “Allah seni we meni Öz söýen we razy bolan zadyna gönükdirsin”⁽¹⁾ haçanda Jibril (aleyhi esselam) Allahyň resulyndan (Sallallahu aleyhi we sellem) iýman barada soranda:

“Allaha ynanmagyň (Iman etmegiň), perişdelerne, kitaplarna, ilçilerine, ahyrete we ýazgydyň haýryna we şerine doly berk ynanmagyň” diýip jogap berende, Jibril (aleyhi esselam) oňa: “Dogry aýtdyň” diýendir.

(Buhary we Muslim)

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: **أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَتُؤْمِنَ بِالْقَدْرِ خَيْرُهُ وَشَرُّهُ**

---

(1) Ýagny- Şeýh sözüniň ortasynda okaýja we özüne doga edýar.

Iýmanyň artýandygyna deliller.

Allah Tagala aýtdy:

“Olar (käbir) ynsanlaryň (söweşden dönderjek bolup) özlerine: «Takyk, (size duşman bolan) ynsanlar size garşy (goşun) jemlediler, bes, olardan gorkuň!» diýenlerinde, (bu ýagdaý olaryň) iýmanyny artdyrdy we olar: «Allah bize ýeterlikdir (hossardyr). Ol nähili ýagşy wekildir (dostdur)!» diýdiler.”

(Äli-Ymron 173)

قال تعالى: الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَانًا وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ

Allah Tagala aýtdy:

“Möminler (ýanlarynda) Allah ýatlanylanda, (gorkudan ýaňa) ýürekleri sandyrar, Onuň aýatlary okalanda bolsa, imanlary artar we olar diňe Perwerdigärine bil baglap, Oňa daýanarlar.”

(Enfâl 2)

قال تعالى: إِتَمَّ الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَّتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ

Allah Tagala aýtdy:

“Möminler (duşman) toparlaryny görende: «Ine, bu Allahyň we ilçisiniň bize wada beren zadydyr. Allah we Onuň ilçisi dogry aýdypdyr» diýdiler. (Bu goşunlaryň gelşi) olaryň (Allaha bolan) imanlaryny we wepalylyklaryny artdyrdy .”

(Ahzab 22)

قال تعالى: وَلَمَّا رَأَى الْمُؤْمِنُونَ الْأَحْزَابَ قَالُوا هَذَا مَا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَصَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَمَا زَادَهُمْ إِلَّا إِيمَانًا وَتَسْلِيمًا

Allah Tagala aýtdy:

“Imanlarynyň has-da artmagy üçin möminleriň kalplaryna imanlary bilen aramlyk inderen Oldur.”

(Feth 4)

قال تعالى: هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ السَّكِينَةَ فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ لِيَزِدُوا إِيمَانًا مَعَ إِيْمَانِهِمْ ۗ وَلِلَّهِ جُنُودُ السَّمٰوٰتِ
وَالْأَرْضِ ۗ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا

Allah Tagala aýtdy:

“iman getirenleriň hem imanlary artsyn”

(Mudessir 31)

قال تعالى: وَيَزِدَادَ الَّذِينَ ءَامَنُوا إِيمَانًا

Iýmanyň kemelýändigine deliller.

1-Ebu Hureýra (Razyýallahu anhu) Allahyň resulynyň (sallallahu aleyhi we sellem):

"Iýman ýetmişden gowrak şahadadan (bölekden) ybaratdyr. Iň ýokarsy "Lä ilähe illallah" (Allahdan başga ybadata hakly ilah ýok) sözi, iň pesi bolsa, ýoldan (adamlara) ezýet berýan zady aýyrmakdyr we (utanc) haýa hem iýmanyň şahasyndandyr (böleginden)" diýenini aýtdy.

(Muslim)

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْإِيمَانُ بِضْعٌ وَسَبْعُونَ فَأَفْضَلُهَا قَوْلُ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَدْنَاهَا إِمَاطَةُ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ، وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيمَانِ

2-Ebu Said El-Hudri (Razyýallahu anhu): "Allahyň resulynyň (Sallallahu aleyhi we sellem):

"Sizden ýazgarylýan zady gören eli bilen düzetsin, ony başarmasa dili bilen düzetsin, onam başarmasa kalby bilen, bu Imanyň iň ejizidir" diýenini eşitdim" diýdi.

(Muslim)

عن أبي سعيد الخدري رضي الله عنه قال: سمعت رسول الله (صلى الله عليه وسلم) يقول: من رأى منكم منكراً فليغيره بيده، فإن لم يستطع فبلسانه، فإن لم يستطع فبقلبه، وذلك أضعف الإيمان

Ihsanyň bir rüküni (diregi) bardyr.

Bilginiň! Jibril (aleyhi esselam) Allahyň resulyndan (Sallallahu aleyhi we sellem) ihsan barada soranda:

“Allah Tagalany görýän ýaly oňa ybadat etmegiň, sen ony görmeseňde, Ol seni görýändir” diýdi.

(Muslim)

قال رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ".

Tewhidiň kesgitlemesi.

Musulman doganym! “Allah saňa we maňa towfyk bersin”⁽¹⁾ Ynsan ähli ybadatlarda Allahy birlemesese tewhid eýelerinden bolmajagyny bilginiň!

Allah Tagala aýtdy:

“Kasam bolsun! Biz Nuhy hem öz kowumyna (pygamber edip) iberdik. (Ol): «Elbetde, men siziň üçin (hakykaty) aýan ediji, duýduryjdyryn. Allahdan özgä ybadat etmäň! Çünki men siziň üstüňize ejirli bir günüň azabynyň gelmeginden gorkýaryn» diýdi.”

(Hud 25-26)

قال تعالى: وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿١٥﴾ أَنْ لَا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمِ الْآلَمِ

Allah Tagala aýtdy:

“Ad (kowumynyň) dogany (Hudy) ýatla! Ol özünden öň we soň (birnäçe) duýduryjy (pygamberleriň) gelip geçen ýeri bolan Ahkafda kowumyna: «(Ýeke-täk) Allahdan başgasyna ybadat etmäň! Takyk, men siziň (başyňyza injek) uly bir günüň azabyndan gorkýaryn» diýipdi.”

(Ahkaf 21)

قال تعالى: وَأَذْكُرْ أَخَا عَادٍ إِذْ أَنْذَرَ قَوْمَهُ بِالْأَحْقَافِ وَقَدْ خَلَّتِ الْبُحُرُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ إِلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ

Ynsan Allahyň resulyny (Sallallahu aleyhi we sellem) dogry eýerýänlerden bolmaz, diňe Allahyň resulyny (Sallallahu aleyhi we sellem) eýermekde birlemesese. Biz Allahdan başga ybadat etmeýşimiz

---

(1) Towfyk- Dogry işler etmäge we ýerne düşürmäge berlen ýardam.

ýaly, Allahyň resulyndan (Sallallahu aleyhi we sellem) başgasyny hem eýermeýäris.

Allah Tagala aýtdy:

“Pygamber size nämäni berse (emir etse) alyň, nämäni gadagan (haram) etse, ondan gaçyň! Allahdan gorkuň! Takyk, Allahyň jezasy örän ýowuzdyr”

(Haşr 7)

قال تعالى: وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمُ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

Allah Tagala aýtdy:

“Ýok! Seniň Perwerdigäriňe kasam bolsun! Olar öz aralarynda dörän düşünişmezliklerinde höküm etmegiň üçin seni (emin) edip, seniň çykarjak hökümiňi göwünlerine hiç zat getirmezden (kabul edip, saňa) doly boýun bolmasalar iman getirdikleri bolmaz.”

(Nisa 65)

قال تعالى: فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِي مَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا

Tewhidiň delilleri.

Allah Tagala aýtdy:

**“Sen Kuranda Perwerdigäriň ýeke-täkligini ýat edeniňde, olar
yzlaryna öwrülip, gaçyp giderler.”**

(Isro 46)

قال تعالى: وَإِذَا ذَكَرْتَ رَبَّكَ فِي الْقُرْآنِ وَحْدَهُ وَلَوَّا عَلَىٰ أَدْبَارِهِمْ نُفُورًا

Allah Tagala aýtdy:

**“Allahyň birligi (ýeke-täkligi) dile getirilen wagty ahyrete iman
getirmeyänleriň gursaklarynda (ýüreklerinde) ýigrenç (gahar) dörär.
Emma Allahdan özgeleriň (atlary) dile getirilen wagty (ýüzlerinde)
şatlyk-gülki peýda bolar.”**

(Zumar 45)

قال تعالى: وَإِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَحْدَهُ اشْمَأَزَّتْ قُلُوبُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَإِذَا ذُكِرَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ

Allah Tagala aýtdy:

**“(Olara: Dowzah oduna taşlanmagyňyzyň düýp) sebäbi siz ýeke-
täk Allaha (ybadat etmäge) çagyrylan wagtyňyz Ony inkär
edýärdiňiz, Oňa şarik toslanyp ýöňkelende bolsa ynanýardyňyz. Indi
höküm bermek beýikleriň beýigi Allahyňkydyr» (diýler).”**

(Gafir (Mömin) 12)

قال تعالى: ذَالِكُمْ بِأَنَّهُ إِذَا دُعِيَ اللَّهُ وَحْدَهُ كَفَرْتُمْ وَإِنْ يُشْرَكْ بِهِ تُؤْمِنُوا فَالْحُكْمُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَبِيرِ

Ibn Abbas (Razyýallahu anhumä) aýtdy:

“Haçanda Allahyň resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) Muazy Ýemene ugradanda oňa: “Sen kitap berilen kowma barýarsyn, olary ilkinji çagyryjagyň Allahy birlemeklik bolsun”

(Buhar we Muslim)

عن ابن عباس رضي الله عنهما، أن رسول الله صلى الله عليه وسلم، لما بعث معاذًا إلى اليمن قال له: إنك تأتي قوما من أهل الكتاب فليكن أول ما تدعوهم إلى أن يوحدوا الله

Allahyň resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy:

“Kim Allahy birlese we Ondan galan ybadat edilýänleri inkär etse, mal-mülki we gany haram bolar, hasaby bolsa Allaha gaýdar”

(Muslim we Ahmed)

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: مَنْ وَحَدَ اللَّهَ، وَكَفَرَ بِمَا يُعْبُدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ حُرِّمَ مَالُهُ وَدَمُهُ وَحِسَابُهُ عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

Abdullah bin Omar (Razyýallahu anhu): Allahyň resulyňyň (Sallallahu aleyhi we sellem):

“Yslam baş zadyň üstünde guruldy, Allahy (ybadatda) birlemek, namaz okamak, zekat bermek, haj etmek, remezanda agyz bekleme” diýenini aýtdy.

(Buhary we Muslim)

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ عَلَى أَنْ يُوحَدَ اللَّهُ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَالْحَجِّ وَصَوْمِ رَمَضَانَ

Bu deliller tewhidi inkär edýän nadanlar üçin gaýtawuldyr.

Töwhidiň 4 bölegi (görnüşi).

Musulman doganym! Allah seni we meni hakyň üstünde gaýym etsin,
Tewhidiň 4 bölegiň bardygyny bilginiň!

Olar:

- 1- Rububiýe tewhidi.
- 2- Uluhiýe tewhidi.
- 3- Atlar we Wasplar tewhidi.
- 4- Eýerme tewhidi.

Birinji: Rububiýe tewhidi.

Rububiýe tewhidi: Ol Allahy işlerinde birlemegi, ýagny Allahyň ýeke özi, şäriksiz we kömekçisiz mahluklary ýaradanyňa, älem jahan diňe Onuň Emri bilen ýöreyändigine, barlyklary ýokdar bar edenine ynanmak.

Allah Tagala Kuran Kerimiň 6 ýerinde:

“(Ähli) hamdy-senalar äleleriň⁽¹⁾ Perwerdigäri (Eýesi, Ýaradyjy, Hojaýyny) Allaha mahsusdyr.” diýdi.

(Fatyha 2, Enam 45, Ýunus 10, Soffat 182, Zumer 75, Gofir 65)

قال تعالى: الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Allah Tagala aýtdy:

Perwerdigäriňiz Allah asmanlary we ýeri alty günde ýaratdy, soň (özüne mahsus görmüşde) Arşyň ýokarsyna galdy. Ol gije bilen gündizi örtýär, olar (ikisi) biri-biriniň yzynda üznüksiz hereketdedirler. Gün, Aý we ähli ýyldyzlar hemişe Onuň buýrugy bilen hereket edýärler. Şuny berk biliň, ýaratmak hem, emir etmek hem diňe Oňa mahsusdyr. Ol äleleriň Perwerdigäri bolan Allah nähili beýikdir.”

(Araf 54)

قال تعالى: إِنَّ رَبَّكُمْ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يُغْشِي السَّمَاءَ بِالسَّعَابِ وَيُرْسِلُ فِيهَا السُّحُبَ الْمُمْرِغَةَ يُمْرِغُ فِيهَا النَّجْمَ وَالْقَمَرَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِهِ ۗ أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ ۗ تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ

(1) Allahdan başga ähli zat äleme girýandir.

Ikinji: Uluhiýe tewhidi.

Uluhiýe tewhidi: Ol Allah guluň işlerinde (ybadatda) birlenmegi, ýagny damak çalmak, nezir etmek, tewekkel etmek, gorkmak, umyt etmek, dönme, gowy gormek, gorkmak ýaly we beýleki ybadatlaryňam ähljesini şärigi bolmadyk Allaha gönükdirilmegi.

Allah Tagala aýtdy:

“Diňe Allaha ybadat ediň, Oňa hiç zady şärik goşmaň!”

(Nisa 36)

قال تعالى: **وَأَعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا**

Allah Tagala aýtdy:

“Seniň Perwerdigäriň ýalňyz Özüne ybadat etmegiňizi we enetaňyza ýagşylyk etmegiňizi emir etdi.”

(Isro 23)

قال تعالى: **وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا**

Allah Tagala aýtdy:

“Men jynlary we ynsanlary diňe Özüme ybadat etmeklerinden başga zat üçin ýaratmadym.”

(Zariyat 56)

قال تعالى: **وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ**

Bu «Allahdan başga ybadata hakli ilähiň ýokdygyna şaýatlyk edýäriň» diýmegin manysydyr.

Üçinji: Atlar we Wasplar⁽¹⁾ tewhidi.

Atlar we Wasplar tewhidi: Ol Allahyň Özini atlandyran we resulynyň (Sallallahu aleyhi we sellem) Ony atlandyran adyndan başga at dakmasyzlyk we Allahyň Özünü wasplan we resulynyň (Sallallahu aleyhi we sellem) Ony wasplan waspyndan başga wasp bilen wasplamasyzlyk⁽²⁾. Atlarny we wasplarny inkär etmesizlik⁽³⁾, nähilidigini aýtmasyzlyk⁽⁴⁾, meňzetme we denesdirme bemresizlik⁽⁵⁾, manysyny üýtgetmesizlik⁽⁶⁾. Allah Tagalanyň aýdyşy ýaly:

“Onuň (Allahyň şekline, atlaryna, wasplaryna we Oňa mahsus zatlarynda hiç bir we) hiç hili meňzeşi ýokdur. Ol (ähli zady) eşidýändir (we) görýändir.”

(Şura 11)

قال تعالى: لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

Diňe Onuň Kuranda we sahyh hadysda gelen atlarny we wasplarny Oňun Beýikligine laýyk görmüşde ykrar edýäris. Şu aýatda aýdyşy ýaly:

“Rahman (Allah) Arşyň ýokarsyna galdy”

(Taha 5)

قال تعالى: الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى

---

(1) Wasplary- ýagny Allahyň edýän işleri we Özünüň wasplary.

(2) Ýagnu Kuran we sahyh hadysda gelen Allahyň atlary we wasplaryny kabul edip, Olara başga at we wasp bermeýäris.

(3) Ýagny- Allahyň Kuranda we sahyh hadysda gelen at wasplarny inkär etmän kabul etmek.

(4) Kuran we sahyh hadysda Allahyň ençeme wasplary we sypatlary geldi, meselem “Rahmna Arşyň ýokarsyna galdy” indi Allahyň Arşyň ýokarsyna galanyňa iman edýäris, ýone nähili görmüşde galanyňy bilemzok, bu barada soramzogam.

(5) Allahy mahluklara meňzetmesizlik we olara denesdirmesizlik.

(6) Ýagny manysyny arap dilinde göni manysynda nähili düşünilýän bolsa seýle hem düşünişip kabul etmek.

Dördünji: Eýermeklik tewhidi.

Eýermeklik tewhidi: Ol diňe ýeke Allahyň resulyňy (Sallallahu aleyhi we sellem) eýermek.

Allah Tagala aýtdy:

“(Eý, Muhammet!) Aýt: «Eger Allahy söýýän bolsaňyz, maňa tabyn boluň! (Şonda) Allah hem sizi söýer we günäleriňizi bagyşlar. Allah Bagyşlaýjydyr, Rehim-şepagatlydyr». Aýt: «Allaha we pygambere tabyn boluň! Eger (olar) ýüz öwürseler, Allah kapyrlary halamaz»

(Äli-Ymron 31-32)

قال تعالى: قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٣١﴾ قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكٰفِرِينَ ﴿٣٢﴾

Bunyň manysy: “Muhammet Allahyň resulyygyna şaýatlyk edýäriň” diýmekdir.

Tahawy Akyda kitabynyň⁽¹⁾ açyklaýjysy⁽²⁾ aýtdy:

“Doly Resula (Sallallahu aleyhi we sellem) tabşylylmak, buýrugyna boýun bolmak, habar beren zadyna garşy çykman, şübhelenmän, adamlaryň pikirini Ondan öňe geçirmän kabul etmek we ynanmak wajypdyr. Ony (Sallallahu aleyhi we sellem) hökümne dolanmakda, oňa tabşyrylmakda, boýun bolmakda, tabyn bolmakda ony Ibereni ybadatda, kiçelmeklikde, teweklikde, dönmeke birleşimiz ýaly birleşäris.

Şu iki tewhidden⁽³⁾ başga hiç bir zatda Allahyň azabyndan gutuş ýokdyr.

Resuly birmek, Ony eýermekde birmek, Ondan başganyň hökümüne dolanmaýarys, başgasynyň hökümüne razy hem bomaýarys, Onuň

(1) Tahawy Akydasy kitabynyň ýazyjysy: Ebu Jahfer Ahmed bin Muhammet Et-Tohawy El-Hanafi, 852 – 933 ýyllar aralykda ýaşan, Hanafi mezhebiniň uly alymlaryndan bolan.

(2) Tahawy Akydasy kitabynyň açyklaýjysy: Ibn Ebil-Yz Bu hem Hanafi alymy bolan.

(3) Ýagny- Allahy birmek we resulyňy (Sallallahu aleyhi we sellem) birmek.

buýrugyny ýerne ýetirmekden, habar beren zadyny islendik beýik görýän kişimiziň sözi, ymam hasaplaýanymyzyň sözi, şeýh görýänimiziň sözi, mezheb eýelerniö sözi garşy gelsede kabul etmekden saklanmaýarys. Egerde bular rugsat berse kabul edip bolmasada ondan ýüz döndirmek ýada onyn manysyny ýalňyş mana öwürmek bolmaz, bu öwürmeklige tahrif, tewil diýiler. Kim sahyh hadysy eşitse göni Allahyň resulyndan (Sallallahu aleyhi we sellem) eşiden ýalydyr, Allahyň resulyň (Sallallahu aleyhi we sellem) göni özünden eşiden zadyna kabul etmek we amal etmek üçin başganyň rugsat bermegi üçin garaşmak dogry bolarmy?! Gaýtam Ondan başgasyna garamazdan göni kabul etmek we amal etmek parzdyr.”

Sünnetiň 4 görnüşi.

Olar:

- 1-Söz sünneti.
- 2-Iş sünneti.
- 3-Ykrar sünneti.
- 4-Terk sünneti.

- Allahyň resulynyň (Sallallahu aleyhi we sellem) diýen zadyny diýeris.
- Eden zadyny ederis.
- Ykrar edenini ykrar ederis.
- Terk edenini terk ederis.

Allah Tagala aýtdy:

“ (Eý, Muhammet!) Aýt: «Eger Allahy söýýän bolsaňyz, maňa tabyn boluň! (Şonda) Allah hem sizi söýer we günäleriňizi bagyşlar. Allah Bagyşlaýjydyr, Rehim-şepagatlydyr». Aýt: «Allaha we pygambere tabyn boluň! Eger (olar) ýüz öwürseler, Allah kapyrlary halamaz»

(Äli-Ymron 31-32)

قال تعالى: قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٣١﴾ قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكٰفِرِينَ

Allah Tagala aýtdy:

“ (Eý, möminler) elbetde, siz üçin, Allah we ahyret gününden umydygär bolanlar hem-de Allahy köp ýat edenler üçin Allahyň pygamberinde gözəl görelde bardyr.”

(Ahzab 21)

قال تعالى: لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا

Allah Tagala aýtdy:

“Pygamber size nämäni berse (emir etse) alyň, nämäni gadagan (haram) etse, ondan gaçyň! Allahdan gorkuň! Takyk, Allahyň jezasy örän ýowuzdyr”

(Haşr 7)

قال تعالى: وَمَا آتَاكُمْ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

Ybadatyň baş görnüşi.

Ybadatyň kesgitlemesi.

Ybadat: Ol Allahyň söýýän we razy bolýan içki we daşky amallardan we sözlerden bolanyň ählisini doly içine alýan sözdir.

1-Ynanç ybadaty.

Ol bolsa, musulmanyň Allahyň Ýaradyjydygna, Ryzk berijidigne, Öldüriwjidigne we Direldiwjidigne, bendelerniň halyny doly Dolandyryjydygna, Şärigi bolmadyk diňe Ona damak çalmak, nezir etmek ýaly we beýleki ybada mynasypdygna we haklydygna ynanmak we Onuň Beýik we Kemal⁽¹⁾ wasplar bilen wasplanýanyňa hem ynanmak.

2-Söz ybadaty.

Ol bolsa, “Lä ilähe illallahu we Muhammeder-Resulullah” şahadesini aýtmak, Kuran okamak, doga-dileg etmek we Pygamberden gelen zikirleri etmek ýaly ybadatlardyr.

3-Beden ybadaty.

Ol bolsa, Namazda dik durmak, rukug etmek, sejde etmek, namaz okamak, roza tutmak, hajyň amallary, hijret etmek we jihat etmet ýaly beden bilen edilýän ybadatlardyr.

4-Mal-mülk (pul) ybadaty.

Ol bolsa, zekat we sakaka we şoňa meňzeşler.

---

(1) Kemal- Ýagny kemsiz. Doly.

5-Terk ybadaty.

Ol bolsa, musulmanyň ähli şirki we haram zatlary we bidgatlary Allahyň dinine boýun bolup⁽¹⁾ taşlamagy. Musulaman bu zatlary Allah üçin taşlasa sogap alar.

---

(1)Şeýhin buny aýtmagynyň sebäbi, Allahyň dini taşla diýeni üçin dälde başga zat üçin taşlasa bu ybadat etdigi bolmaýandygy.Meselem: Biri arak içenok dinde haram bolany üçin dalde, jan saglygy üçin. Ine bunyň bu görnüşdäki ybadaty etdigi bolmaz.

Hiç bir ybadat 2 şertsiz kabul edilmez.

Musulman doganym! “Goý, Allah Tagala seni we meni Kuran we Sünnetden berk ýapyşmaga gönükdirsin” Allah Tagala ybadat edýäniň hiç bir ybadatyny kabul etmez, diňe esasy 2 şert tapylmasa. Olar:

1- Ybadat diňe Allah üçin edilen bolmagy. Ybadat eduwjy ybadatyny Allahdan başga zat üçin etmedik bolmagy.

Allah Tagala aýtdy:

“(Eý, Muhammet!) Elbetde, Biz saňa bu kitaby hak (we hikmet) bilen inderdik. Sen dini ýalňyz Oňa (Allaha) degişli edip, (diňe Allahdan) sogabyňy isläp Allaha ybadat et! Habardar bol, (Şirkden, riýadan) päk hakyky din diňe Allahyňkydyr.”

(Zumer 2-3)

قال تعالى: **إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ ﴿٢٣﴾ أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ**

Allah Tagala aýtdy:

“Aýt: «Maňa dini ýalňyz Oňa degişli bilip, diňe ondan sogabyny islemek bilen (çyn ýürekden) ybadat etmeklik emir edildi.”

(Zumer 11)

قال تعالى: **قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ**

Allah Tagala aýtdy:

“Aýt: «Men dinimi diňe Allaha baglap, diňe ondan sogabyny islemek bilen ybadat edýärim»”

(Zumer 14)

قال تعالى: **قُلِ اللَّهُ أَعْبُدُ مُخْلِصًا لَهُ دِينِي**

2-Edilen ybadat Allahyň resulynyň (Sallallahu aleyhi we sellem) getirşi ýaly bolmak.

Aiše (Razyýallahu anha): “Allahyň resuly (Sallallahu aleyhi we sellem):

“Kim şu dinimizde bolmadyk zady oňa goşsa⁽¹⁾, ol gaýtarylar (kabar edilmez) diýendir” diýip, habar berdi”.

(Buhary we Muslim)

عن أم المؤمنين أم عبد الله عائشة رضي الله عنها قالت: قال رسول الله (صلى الله عليه وسلم):

"من أحدث في أمرنا هذا ما ليس منه فهو رد"

Muslimiň rowaýatynda:

”Kim dinimizde bolmadyk iş etse (amal etse) ol (amal) kabul edilmez”

وفي رواية لمسلم: **"من عمل عملاً ليس عليه أمرنا فهو رد"**

---

(1) Ýagny Pyagmberiň getiren ybadatyndan başga ybadatlar etse kabul edilmez.

Yslam dini iki esasyň üstünde guruldy.

Musulman doganym! “Goý, Allah seňi we meni ÖZ razy bolan we söýen zadyna gönükdirsin” Yslam dini iki sany esasyň üsüne gurulanyny bilgin!

Birinji: Hiç hili şäriği we deňi taýy bolmadyk ýalňyz Allahdan başga ybadat etmeýäris.

Allah Tagala aýtdy:

“(Eý, Muhammet!) Aýt: «Eý, ähli-kitap! Geliň, biziň siziň bilen araňyzda deň (manyda) bolan (şu) sözi (kabul edeliň): «Allahdan başgasyna ybadat etmäliň. Oňa hiç zady şärik goşmalyň, Allahdan başga (käbir ynsanlaryň toslan zatlaryny kabul edip), biri-birlerimizi perwerdigärler edinmäliň (hudaýlaşdyrmalyň)». Eger (olar ýene-de) ýüz öwürseler: «(Eý, kapyrlar!) Biziň musulmandygymyza şaýat boluň!» diýiň.”

(Äli-Ymron 64)

قال تعالى: قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَامٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِّن دُونِ اللَّهِ فَإِن تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ

Allah Tagala aýtdy:

“Seniň Perwerdigäriň ýalňyz Özüne ybadat etmegiňizi we enetaňyza ýagşylyk etmegiňizi emir etdi.”

(Isro 23)

قال تعالى: وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا

Bu “Allahdan başga ybadata hakli ilähiň ýokdygyna şaýatlyk edýärin” diýmegin manysydyr.

Ikinji: Allaha Onuň Kuranda ýada resuly Muhammediň (Sallallahu aleyhi we sellem) süňnetinde goýan ybadatlaryndan başgasy bilen ybadat etmeýäris. Allaha bidgatlar bilenem ybadat etmeýäris we haý-howesler bilenem etmeýäris.

Allah Tagala aýtdy:

“Perwerdigäriňizden size inderilenine (Kurana) tabyn boluň! Ondan başgasyňy hossar tutunyp, onuň yzyna düşmäň! Ýöne siz nesihata az gulak asýarsyňyz!”

(Agraf 3)

قال تعالى: اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ إِلَيْنَا مِنْ رَبِّكُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ قَلِيلًا مِمَّا تَدَّكَّرُونَ

Allah Tagala aýtdy:

“Pygamber size nämäni berse (emir etse) alyň, nämäni gadagan (haram) etse, ondan gaçyň! Allahdan gorkuň! Takyk, Allahyň jezasy örän ýowuzdyr”

(Haşr 7)

قال تعالى: وَمَا آتَاكُمْ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

Bu “Muhammet Allahyň resulydygyna şaýatlyk edýärin” diýmegin manysydyr.

Nifak⁽¹⁾ iki görniş.

Musulman doganym! “Goý, Allah seni we meni nifakdan we erbet häsýetlerden çetleşdiresin” Nifagyň iki görnüşiň bardygyny bilgin!

Olar:

1-Ynanç nifagy.

2-Amal nifagy,

A- Ynanç nifagy.

Ynanç nifagy: Bunyň eýesi musulman syraýan kapyr kişi, ýagny illere musulman bolup görünýär, emma, öz içi kapyr, yslamy kabul etmedik (bu waspdaky kişä Allah we Resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) mynafyk diýip at berendir). Bu görnüsdaki kişi daşyndan musulman⁽²⁾, içinden bolsa kapyr, zyndyk. Egerde şu halda öläýse Allah Tagalanyň aýdyşy ýaly Dowzahyň iň aşaky gatynda boljakdyr:

“Takyk, mynafyklar oduň (dowzahyň) iň aşaky gatynda bolarlar. Sen olary (halas etjek) kömekçi tapyp bilmersiň. Emma toba edip, (ýagdaýlaryny) düzedenlere, Allahyň (dinine) berk ýapyşyp, dinlerini (tagat-ybadatларыny) diňe Allahdan sogabyny umyt etmek bilen berjaý edenlere degişli dälidir. Ine, bular ol (yhlasly) möminler bilen biledirler. Allah möminlere uly sylag berer.”

(Nisa 145-146)

إِنَّ الْمُنْفِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ وَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ نَصِيرًا ﴿١٤٥﴾ إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَاعْتَصَمُوا بِاللَّهِ وَأَخْلَصُوا دِينَهُمْ لِلَّهِ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ وَسَوْفَ يُؤْتِي اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ أَجْرًا عَظِيمًا

---

(1) Dinde iki ýütilik.

(2) Ýagny- Biziň nazarmyzda musulman diýip kabl edier, emma, Allahyn gatynda kapyr kişidir, sebäbi bize adamynyň daşky sypaty bilen bolmak buýruldy, emma ýürekäkini Ýürekleriň Soltany bolan Allaha gaýdar.

B- Amal nifagy.

Amal nifagy: Geljekki iki hadysda bunyň erbet wasplaryndan 5 sanagy agzalandyr.

Pygamber (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy:

“Mynafygyň alamaty üçdir, (olar:) egerde gurlese ýalan sözlär, wada berse wadasynda tapylmaz, bir zat ynanylsa hyýanat eder”

(Buhary we Muslim)

النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ: إِذَا حَدَّثَ كَذَبًا، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ، وَإِذَا أُؤْتِمِنَ
خَانَ

Muslimiň habar beren hadysynda:

“Roza tutsada, namaz okasada, özüne musulman diýsede, Mynafygyň alamaty üçdir, (olar:) egerde gurlese ýalan sözlär, wada berse wadasynda tapylmaz, bir zat ynanylsa hyýanat eder”

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يُمَثِّلُ حَدِيثَ يَحْيَى بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنِ الْعَلَاءِ ذَكَرَ فِيهِ: وَإِنْ
صَامَ، وَصَلَّى، وَزَعَمَ أَنَّهُ مُسْلِمٌ

Pygamber (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy:

“4 (zat) kimde tapylsa arassa (amalynda) mynafyk bolar: (olar:) Egerde (bir zat) ynalynsa hyýanat eder, geplese ýalan sözlär, wada berse wadasynda tapylmaz we jedelleşe haramlyk eder we kimde şulardan biri tapylsa, tä ony taşlaýança onda nyfagyň häsýeti boldygy bolar”

(Buhary we Muslim)

النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا خَالِصًا، وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ
مِنْهُنَّ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ النِّفَاقِ حَتَّى يَدْعَهَا: إِذَا أُؤْتِمِنَ خَانَ، وَإِذَا حَدَّثَ كَذَبًا، وَإِذَا عَاهَدَ
عَدَرَ، وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ

Bu nifak tapylan kişi Yslamdan çykmaz, ýöne welin mundan toba etmegi parzdyr.

Allaha şärik goşmagyň howpy.

Allah Tagala aýtdy:

“Takyk, Allah özüne şärik goşulmagyny bagyşlamaz. Emma ondan (şärik goşmakdan) başga (günäde) islän kişisini bagyşlap biler. Kim Allaha şärik goşsa, örän uly günä (bilen) töhmeti etdigi bolar.”

(Nisa 48)

قال تعالى: إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ افْتَرَىٰ
إِثْمًا عَظِيمًا

Allah Tagala aýtdy:

“Takyk, Allah Özüne şärik goşulmagyny bagyşlamaz, emma ondan (şärik goşmakdan) başga (günäde) islän kişisini bagyşlap biler. Kim Allaha şärik goşsa, (hakdan) daşlaşyp, doly azaşdygydyr.”

(Nisa 116)

قال تعالى: إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ
ضَلَالًا بَعِيدًا

Allah Tagala aýtdy:

“Kasam bolsun! «Elbetde, Allah Merýem ogly Mesihniň özüdir» diýenler, takyk kapyrdyrlar. Mesihniň (özi) olara: «Eý, Ysraýyl ogullary! Meniň Perwerdigärim we siziň Perwerdigäriňiz bolan Allaha ybadat ediň!» diýipdi (ahyryn). Takyk, kim Allaha şärik goşsa, bes, Allah oňa jenneti haram edendir we onuň barjak ýeri otdur (dowzahdyr). Zalymlara (hiç) kömekçi ýokdur.”

(Maide 72)

قال تعالى: لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ وَقَالَ الْمَسِيحُ يَبْنِي إِسْرَائِيلَ أَعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ إِنَّهُ مَن يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ

Allah Tagala aýtdy:

“Allaha şarik goşýanlardan bolman hakyky manyda Allahy ýeke-täk bilenler. Kim Allaha şarik goşsa, ol (Hakdan daşlaşmakda) göýä asmandan aşak gaçyp barýan ýalydyr. Ony ýa guş gapar, ýa-da ýel alyp, daş ýere zyňar.”

(Haj 31)

قال تعالى: حُنَفَاءَ لِلَّهِ غَيْرَ مُشْرِكِينَ بِهِ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَكَأَنَّمَا حَرَّمَ مِنَ السَّمَاءِ فَتَخَظَفُهُ الطَّيْرُ أَوْ تَهْوَى بِهِ الرِّيحُ فِي مَكَانٍ سَحِيقٍ

Allah Tagala aýtdy:

“Lukman ogluna nesihat berip: «Eý, oguljygym! Allaha şarik goşma! Çünki (Allaha) şarik goşmak örän uly zulumdyr» diýipdi.”

(Lukman 13)

قال تعالى: وَإِذْ قَالَ لُقْمَانُ لِأَبْنَيْهِ وَهُوَ يَعِظُهُ يَا بُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ

Allah Tagala aýtdy:

“Ine, bu ýol Allahyň dogry ýoludyr, oňa (bendelerinden) islänini gönükdirer. Eger olar (Allaha) şarik goşsadylar, (onda) olaryň (ýeten şol derejelerine garamazdan) eden (ähli ýagşy) amallary puç bolardy.”

(Anam 88)

قال تعالى: ذَلِكَ هُدَى اللَّهِ يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَلَوْ أَشْرَكُوا لَحَبِطَ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

Allah Tagala aýtdy:

“Eý, Muhammet!) Takyk, saňa we senden öňki ötenlere: «Kasam bolsun! Allaha şarik goşsaň, eden amalyň biderek bolar we zyýan çekenlerden bolarsyň» diýip wahýy edilipdi. Ýok, sen diňe Allaha gulluk et we (şeydip) şükür edenlerden bol!”

(Zumar 65-66)

قال تعالى: **وَلَقَدْ أَوْحَىٰ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكَ لَئِن أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٦٥﴾ بَلِ اللَّهُ فَاعْبُدْ وَكُن مِّنَ الشَّاكِرِينَ**

Allah Tagala aýtdy:

“Özüňe Allahyň aýatlary inderilenden soň, olar (kapyrlar) hergiz seni bu aýatlardan saklaýmasyn. (Adamlary) Perwerdigäriňe çagyry hem-de hergiz Oňa şärik goşýanlardan bolma!”

(Kasas 87)

قال تعالى: **وَلَا يَصُدُّكَ عَنْ ءَايَاتِ اللَّهِ بَعْدَ إِذْ أَنْزَلْتُ إِلَيْكَ وَأَدْعُ إِلَىٰ رَبِّكَ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ**

Allah Tagala aýtdy:

“Hemmäňiz (toba etmek bilen) Oňa dolanyň, (buýruklaryny taşlamakda we haram edenlerni etmekde) Ondan gorkuň, namazy berjaý ediň we (Allaha) şärik goşanlardan bolmaň!”

(Run 31)

قال تعالى: **مُنِيبِينَ إِلَيْهِ وَاتَّقُوهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ**

Jäbir bin Abdullah (Razyýallahu anhu) aýtdy:

“Pygamberiň (Sallallahu aleyhi we sellem) ýanyna biri gelip: “Eý, Allahyň resuly! Jennete we Dowzaha saljak zat näme?” diýip sorady. Pygamber (Sallallahu aleyhi we sellem):

“Kim Allaha hiç bir zady şärik goşman ölse Jennete girer we kim Allaha bir zady şärik goşup ölse Oda (dowzaha) girer” diýdi.

(Muslim)

س عَنْ جَابِرٍ قَالَ : أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا الْمُوجِبَاتُ ؟ فَقَالَ مَنْ مَاتَ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ، وَمَنْ مَاتَ يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ النَّارَ

Jäbir bin Abdullah (Razyýallahu anhu) aýtdy:

Allahyň resuly (Sallallahu aleyhi we sellem):

“Kim Allaha hiç bir zady şärik goşman duşsa Jennete girer we kim bir zady şärik goşup duşsa Oda (Dowzaha) girer” diýenini eşitdim.

(Muslim)

جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَنْ لَقِيَ اللَّهَ لَا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ، وَمَنْ لَقِيَهِ يُشْرِكُ بِهِ دَخَلَ النَّارَ

Şirkiň görnüşleri köp.

Olardan 14 sanagyny ýatlaýyn:

1-Rububiýede şirk.

Bu bolsa biriniň Allahdan başga ýaradyandygna ýa ryzk berýändigine ýa öldürýändigine, ýa direldýändigine ynanmagydyr. Islendik Allaha mahsus bolan zady başgasy edýändigine ynanmak rububiýede şirkdir.

2-Uluhiýede şirk.

Bu bolsa doga, nezir ýada islendik bir ybadatyň görnüşini Allahdan başga etmek.

3-Allahyň Atlarynda we wasplarynda şirk.

Bu bolsa, Diňe Allaha mahsus bolan wasp bilen ýaradylany wasplasa, meselem: Gaýyby bilmek we beýleki diňe Robbumyza mahsus bolan wasplar.

4-Uly şirk.

Ynançada şirk, bu bolsa dinden çykarar.

5-Kiçi şirk.

Meselem: Kiçi riýa⁽¹⁾, bu dinden çykarmaz, ýöne mundan toba etmek parzdyr.

6-Gizlin şirk.

Bu bolsa, biriniň başga birine görünmek üçin ybadat etmegi, bunyň kábiri uly we kábiri kiçi şirk bolup bilýär, kiçi şirk bolsa bilşimiz ýaly dinden

---

(1) Riýa-Allah üçin edilmedik ybadat, ýada il gözi üçin ýada öwürmegi üçin edilen ybadat.

çykarmaz, ýöne toba etmegi hökman, emma uly şirk bolsa dindan çykarýar.

7-Ynanç şirki.

Bu bolsa,, biriniň Allahdan başga ýaradyandygna ýa ryzk berýändigine, ýa direldýändigine, ýa öldürýändigine, ýa gaýyby bilýändigine ýada şuna meňzeş diňe Allaha mahsus bolan zatlary Allahdan başgasy edýänine ynanmagydyr. Bu uly şirk bolup dinden çykarýandyr. “Allaha sygynýan”

8-Amal şirki.

Bu bolsa, Allahdan başganyň adyna, ýoluna damak çalmak, Ondan başga nezir etmek ýaly Yslamyň şirk diýen hemme amalydyr. Bu götnüşiň (amalda şirkiň) ulusam bolýandyr, kiçisem.

9-Söz şirki.

Allahdan başgadan ant içmek ýaly Yslamyň şirk diýen hemme sözleridir. Meselem: Käbirniň “Maňa Allah we senden başga kişi galmady” ýa “Allah we saňa daýanyaryn” ýa “Allah we plany bolamdyk bolsa şeýle-şeýle bolardy” we şuna meňzeş şirk bolan sözler. Bu görnüşiň hem ulysy hem kiçisi bardyr.

10-Höküm etdirmekde şirk.

Bu bolsa, biriniň Kuran we sünnet hökümleribilen ýada kabiri bilen bolup, adamlaryň pikirni we ynsanyň goýan kanunyny (Kuran we sünnetiň höküminden öňe geçirip) almagy.

Allah Tagala aýtdy:

“Ýa-da, olaryň Allahyň rugsat etmedik (başga bir) din (kanun) düzýän şärikdeşleri barmy.”

(Şura 21)

قال تعالى: أَمْ لَهُمْ شُرَكَوُاُ شَرَعُوا لَهُمْ مِّنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنَ بِهِ اللَّهُ

11-Söýgüde şirk.

Bu bolsa, biriniň Allahdan başgasyny Allahy söýülşi ýaly ýa ondanam beter söýmegi.

Allah Tagala aýtdy:

“Ynsanlardan käbiri Allahdan başgalaryny hem Oňa deň tutup, olary, göýä, Allahy söýülşi ýaly söýýärler. (Emma) iman getirenleriň Allaha bolan söýgüsi olaryňkydan has güýçlüdir.”

(Bakara 165)

قال تعالى: وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِن دُونِ اللَّهِ أَندَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ

12-Gorkyda şirk.

Bu barada “Gorkynyň görnüşi” bapda giňişleýin geler.

13-Maksatda we islegde şirk.

Ynasanyň ybadatyndan maksady Allah üçin bolmasyzlygy.

14-Boýun bolmakda şirk.

Biriniň halaly haram edenine ýada haramy halal edenine boýun bolmak.

Allah Tagala aýtdy:

“(Ýahudylar) ahbarlaryny (ruhanylaryny), (nasranylar hem) ruhbanlaryny (monahlaryny) Allahdan başga perwerdigär edindiler.”

(Toba 31)

قال تعالى: اتَّخَذُوا أَحْبَابَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِن دُونِ اللَّهِ

Gorkynyň 4 görnüşi.

1-Ybadat gorkysy.

Ol bolsa, şäriği bolmadyk ýeke täk Allahdan gorkmak. Gorkynyň bu görnüşi ýürek ybadaty bolup, Allaha bu gorky bilen ybadat edýäris.

Allah Tagala aýtdy:

“(Hasap bermek üçin) Perwerdigäriniň öňünde durmakdan gorkýan (mömine) iki jennet bardyr.”

(Rahman 46)

قال تعالى: **وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّاتٍ**

Allah Tagala aýtdy:

“(Emma) kim Perwerdigäriniň öňünde durmakdan gorkan we nebsiniň (erbet) arzuwlaryna uýmakdan saklanan bolsa, onuň barjak ýeri jennetdir.”

(Näzigat 40-41)

قال تعالى: **وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ ۖ فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَىٰ**

Allah Tagala Perişdelerden bolan gullarny şeýle wasp eden:

“(Perişdeler) ýokarlaryndaky Perwerdigärinden gorkarlar we emir edilen zatlary ýerine ýetirerler.”

(Nahl 50)

قال تعالى: **يَخَافُونَ رَبَّهُمْ مِّنْ فَوْقِهِمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ**

Allah Tagala aýtdy:

“(Pygamberler) Allahyň iberen habarlarny halka ýetirenler, Allahdan gorkanlar we Ondan başga hiç kimden gorkmadyklar. Hasap soraýjy hökmünde Allah (hemmelere) ýeterlikdir.”

(Ahzab 39)

قال تعالى: الَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رِسَالَاتِ اللَّهِ وَيَخْشَوْنَهُ وَلَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ وَكَفَى بِاللَّهِ حَسِيبًا

2-Şirk gorkysy.

Ol bolsa, bendäniň Allahdan başgasyndan Allahdan gorkyşy ýaly ýada ondanam beter gorkmagydyr, meselem: Jyndan, ölenden we ş.m

Allah Tagala aýtdy:

“(Söweşe rugsat berilmezinden öň) özlerine: «Eliňizi (söweşe sebäp boljak zatlardan) çekiň, namazy berjaý ediň, zekat beriň!» diýlen kişileri görmediňmi? Bes, olara söweş parz edilende, olardan käbiri ynsanlardan, Allahdan gorkýan ýaly, hatda ondanam beter gorkup: «Eý, Perwerdigärimiz! Näme üçin bize söweşi parz etdiň (ýazdyň)? Bize ýakyn wagta çenli möhlet berseň bolmazmy!» diýdiler. (Olara): «Dünýäniň peýdasy (lezzeti) az (wagtlykdyr), ahyret bolsa, (günäden daş duran) takwalar üçin haýyrdyr we size hurma şäniginiň inçe sapagy ýalyjak hem nähaklyk edilmez.”

(Nisa 77)

قال تعالى: أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ قِيلَ لَهُمْ كُفُّوا أَيْدِيَكُمْ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَخْشَوْنَ النَّاسَ كَخَشْيَةِ اللَّهِ أَوْ أَشَدَّ خَشْيَةً وَقَالُوا رَبَّنَا لِمَ كَتَبْتَ عَلَيْنَا الْقِتَالَ لَوْلَا أَخَّرْتَنَا إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ قُلْ مَتَّعْتُ الدُّنْيَا قَلِيلًا وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ لِّمَنِ اتَّقَىٰ وَلَا يُظْلَمُونَ فَتِيلًا

3-Günä gorkysy.

Ol bolsa, biriniň başga bir adamdan ýada köpçülikden mejbur edilmedik ýagdaýyndada gorkup, parz zady taşlasa ýada haram zady etse.

Allah Tagala aýtdy:

“Ine, ol şeytan sizi öz dostlary bilen gorkuzýar. Eger siz mömin bolsaňyz, olardan gorkmaň, Menden gorkuň!”

(Äli-Ymron 175)

قال تعالى: إِنَّمَا دَالِكُمُ الشَّيْطَانُ يُخَوِّفُ أَوْلِيَاءَهُ فَلَا تَخَافُوهُمْ وَخَافُوا مِنِّي إِن كُنتُمْ مُؤْمِنِينَ

Allah Tagala aýtdy:

“(siz) olardan gorkmaň, diňe Menden gorkuň!”

(Bakara 150)

قال تعالى: **فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِي**

Allah Tagala aýtdy:

“Bes, olardan gorkmaň, diňe Menden gorkuň”

(Mäide 3)

قال تعالى: **فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِي**

Allah Tagala aýtdy:

“Ynsanlardan gorkmaň, diňe Menden gorkuň”

(Mäide 44)

قال تعالى: **فَلَا تَخْشَوْا النَّاسَ وَاخْشَوْنِي**

4-Adaty gorky.

Ol bolsa, adamynyň duşmandan, ýyrtyjydan we ş.m zatlardan gorkmagy.
Bu egerde çäginden çykmasa günä däldir.

Allah Tagala hem guly hem pygamberi bolan Musanyň (aleyhisseläm)
halyny Kuran Kerimde aýtdy:

“(Musa) şäheriň içinde gorkuly ýagdaýda daňy atyrdy.”

(Kasas 18)

قال تعالى: **فَأَصْبَحَ فِي الْمَدِينَةِ خَائِفًا يَتَرَقَّبُ**

Allah Tagala aýtdy:

**“Musa gorka-gorka, eýlesine-beýlesine garap, dessine şäherden
çykdy.”**

(Kasas 21)

قال تعالى: فَخَرَجَ مِنْهَا خَائِفًا يَتَرَقَّبُ^ط

Allah Tagala Musanyň (aleyhisseläm) aýdanyny habar berýär:

“Takyk, olaryň meni ýalan hasaplamaklaryndan gorkýaryn” diýdi.”

(Kasas 34, Şuaro 12)

قال تعالى: إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُكَذِّبُونِ

Allah Tagala Musanyň (aleyhisseläm) aýdanyny habar berýär:

“Musa: «Eý, Perwerdigärim! Men olaryň içinden birini öldürdim, şol sebäpli, hem olaryň meni öldürmeginden gorkýaryn.»

(Kasas 33)

قال تعالى: قَالَ رَبِّ إِنِّي قَتَلْتُ مِنْهُمْ نَفْسًا فَأَخَافُ أَنْ يَقْتُلُونِ

Söýgüniň 4 görnüşi.

1-Ybadat söýgüsi.

Bu bolsa, Allahy söýmek, Allahyň söýýänini söýmek.

Allah Tagala aýtdy:

“(Emma) iman getirenleriň Allaha bolan söýgüsi has güýçlüdir.”

(Bakara 165)

قال تعالى: وَالَّذِينَ ءَامَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ

2-Şirk söýgüsi.

Bu bolsa, Allahdan başgasyny Allahy ýada Ondanda beter söýmek.

Allah Tagala aýtdy:

“Ynsanlardan käbiri Allahdan başgalaryny hem Oňa deň tutup, olary, göýä, Allahy söýýän ýaly söýýärler”

(Bakara 165)

قال تعالى: وَمَنْ آتَايَسَ مَنْ يَتَّخِذْ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ

3-Günä söýgüsi.

Bu bolsa, haram we bidgat bolan söýgüdir, meselem: Nikasyz oglan-gyzyň söýüşip ýörmegi we beýleki dine garşy gelýän söýgüler.

4-Adaty söýgi.

Bu bolsa, çagalary, maşgalany, özniňi, puly we beýleki rugsat berlen zatlary söýmek, ýöne hökman adaty bolmaly, çägindeň çykmalý dal, eger Allahyň tagatyndan çykaryp, parz zatlary taşlatsa günä söýgüsine öwrüler we Allahy söýülşi ýaly söýse şirk söýgüsi bolar.

Allahdan başgasyndan dileg-doga etmek, başgasyny çagyrmak haram.

Allah Tagala aýtdy:

“Olar Allahdan başga diňe aýal hudaýlaryndan (butlaryndan) dileg edýärler we olar kejr şeýtandan gaýra dileg (ybadat) etmezler. Allah ony (şeýtany) näletledi. Ol bolsa: «Kasam bolsun! Men Seniň bendeleriňden belli bir nesibe edinerin (özüme tabyn edinerin) diýdi.”

(Nisa 117-118)

قال تعالى: **إِنْ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا إِنْتَنَا وَإِنْ يَدْعُونَ إِلَّا شَيْطَانًا مَرِيدًا ﴿١١٧﴾ لَعَنَهُ اللَّهُ وَقَالَ لَأَتَّخِذَنَّ مِنْ عِبَادِكَ نَصِيبًا مَفْرُوضًا ﴿١١٨﴾**

Allah Tagala aýtdy:

“(Eý, Muhammet!) Aýt: «Biz indi Allahdan başga bize hiç hili peýdasy bolmadyk ýa-da zyýan hem berip bilmeýän zatlary (butlary) çagyralyňmy?! Allah bizi dogry ýola gönükdirenden soň, şeýtanlaryň azaşdyryp, çölde sergezdan bolup aýlandyrmak isleýän, ýoldaşlarynyň bolsa, «Biziň (ýanymyza) gel!» diýip, dogry ýola çagyryan aňkarylan kişi ýaly ökjelerimiziň üstünde (yslamdan) yzymyza (köphudaýlylyga) öwrüleliňmi?!». (Ýene-de) aýt: «Allahyň gönükdiren ýoly hakyky dogry ýoldur. Bize älemleriň Perwerdigärine boýun bolmak emir edildi».”

(Engam 71)

قال تعالى: **قُلْ أَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُنَا وَلَا يَضُرُّنَا وَنُرَدُّ عَلَىٰ أَعْقَابِنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا اللَّهُ كَالَّذِي اسْتَهْوَتْهُ الشَّيَاطِينُ فِي الْأَرْضِ حَيْرَانٌ لَهُمْ أَصْحَابٌ يَدْعُونَهُ إِلَى الْهُدَىٰ اسْتِنَاءً قُلْ إِنَّ هُدَىٰ اللَّهِ هُوَ الْهُدَىٰ وَأُمِرْنَا لِنُسَلِّمَ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٧١﴾**

Allah Tagala aýtdy:

“Allahdan başgasyndan dileg-doga edýän zatlaryňyz özüňiz ýaly ýaradylan zatlardyr. Olaryň hudaýdygy hakdaky öňe sürýän

**pikirleriňiz dogry bolsa, hany, çagyryň bakaly, dadyňyza
ýetişýärlermikä?”**

(Agrof 194)

قال تعالى: إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ عِبَادٌ أَمْثَالُكُمْ فَادْعُوهُمْ فَلْيَسْتَجِيبُوا لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

Allah Tagala aýtdy:

**“Allahdan başga (ýardam üçin) çagyryň bolsa siziň dadyňyza
ýetişmezler, hatda özlerine-de peýdalary degmez.”**

(Agrof 197)

قال تعالى: وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ نَصْرَكُمْ وَلَا أَنْفُسَهُمْ يَنْصُرُونَ

Allah Tagala aýtdy:

**“Saňa Allahdan özge peýda hem bermeýäne, zyýan hem
ýetirmeýäne ýalbarma (olary kömege çagyрма). Eger şeýtseň, onda
sen hakyky zalımlardan bolarsyň.”**

(Ýunus 106)

قال تعالى: وَلَا تَدْعُ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكَ وَلَا يَضُرُّكَ فَإِنْ فَعَلْتَ فَإِنَّكَ إِذَا مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿١٠٦﴾

Allah Tagala aýtdy:

**“Hakyky doga-dileg diňe Ondan (Allahdan) ediler. Ondan
başgadan dileg edýän (Allahdan gaýryny kömege çagyryň) kişilere
(çagyryňlary) hiç bir jogap bermezler. Olaryň bu ahwalaty (suwy)
agzyna ýetirmek üçin iki owujyny açyp, (elini) suwa (uzadýan
adamyň mysaly) ýalydyr. Ýöne ol (suw) oňa (agzyna) ýetmez.
Kapyrlaryň dogasy (Allahdan gaýrydan dileg edýänleri üçin)
azaşmakdan başga zat dälendir.”**

(Ragd 14)

قال تعالى: لَهُ دَعْوَةُ الْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ لَهُمْ بِشَيْءٍ إِلَّا كَبْسِطٍ كَفْتِهِ إِلَى الْمَاءِ لِيَبْلُغَ فَاهُ وَمَا هُوَ بِبَالِغِهِ وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ

Allah Tagala aýtdy:

“Olaryň (kapyrlaryň) Allahdan gaýry ýalbarýanlary (kömege çagyryýanlary) bir zady hem ýaratmazlar. (Çünki olaryň) özleri ýaradylanlardyr. (Olar) ölüdirler, diri dälidirler. (iň bärki özlerniň) haçan (hasaba çekilmek üçin) direldiljekdiklerini bilmezler.”

(Nahl 20-21)

قال تعالى: وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ ﴿٥٠﴾ أَمْوَاتٌ غَيْرٌ أَحْيَاءٍ وَمَا يَشْعُرُونَ أَيَّانَ يُبْعَثُونَ ﴿٥١﴾

Allah Tagala aýtdy:

“Bu Allahyň hakykatyň hut özi bolanlygy we olaryň Ondan özge çagyryýanlarynyň galp (batyl) bolanlygy, şeýle hem iň beýigiň, hut Allahyň Özi bolanlygy sebäplidir.”

(Haj 62)

قال تعالى: ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِن دُونِهِ هُوَ الْبَاطِلُ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ﴿٦٦﴾

Allah Tagala aýtdy:

“Eý, ynsanlar! Bir mysal getirildi, indi şony diňläň! Siziň Allahdan gaýry çagyryýanlaryňzyň hemmesi bir ýere jemlenseler hem, hiç haçan (hatda) bir siňegi-de ýaradyp bilmezler. Eger siňek olardan bir zady goparyp alaýsa, şony hem yzyna alyp bilmezler. (Çünki) talap edýän (Allahdan gaýry çagyrylýan) hem ejizdir, talap edilýänem (siňek) hem ejizdir.

(Haj 73)

قال تعالى: يَا أَيُّهَا النَّاسُ ضَرْبٌ مِّثْلٌ فَأَسْتَمِعُوا لَهُ إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ لَن يَخْلُقُوا ذُبَابًا وَلَوْ اجْتَمَعُوا لَهُ وَإِن يَسْلُبْهُمُ الذُّبَابُ شَيْئًا لَا يَسْتَنْقِذُوهُ مِنْهُ ضَعُفَ الطَّالِبِ وَالْمَطْلُوبِ ﴿٧٣﴾

Allah Tagala aýtdy:

“Allahdan başga bir ilähi (hudaýy) çagyryanyň hiç bir delili ýokdyr, onuň hasaby diňe Perwerdigäriniň huzuryndadyr. Kapyrlar hiç haçan üstünlige ýetmezler.”

(Muminun 117)

قال تعالى: وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ فَإِنَّمَا حِسَابُهُ عِنْدَ رَبِّهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ

Allah Tagala aýtdy:

“Allahyň ýany bilen başga hudaýy çagyрма, ýogsa azap berlenlerden bolarsyň.”

(Şugara 213)

قال تعالى: فَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَكُونَ مِنَ الْمُعَذَّبِينَ

Allah Tagala aýtdy:

“Allahyň ýany bilen başga hudaýy çagyрма! Onuň Özünden başga (ybadata laýyk,hakly) iläh ýokdur. Ondan başga ähli zat heläk bolar. Höküm bermek diňe Onuň ygtyýaryndadyr hem-de siz Oňa dolanyp bararsyňyz.”

(Kasas 88)

قال تعالى: وَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

Allah Tagala aýtdy:

“Özlerine Allahdan özgäni weli (dost,hossar) edinenleriň mysaly, göýä özüne (kerepden) öý edinen möýüň ýagdaýyna meňzär. Takyk, öýleriň iň gowşagy möýüň öýüdir. Käşgä, olar muňa (göz ýetirip, düşünip) bilsediler. Takyk, Allah olaryň Özünden özgeden dileg edýän zatlaryny (gowy) bilýändir. Ol Gudraty güýçlüdir, hikmet eýesidir.”

(Ankabut 41-42)

قال تعالى: مَثَلُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَاءَ كَمَثَلِ الْعَنْكَبُوتِ اتَّخَذَتْ بِئْتًا وَإِنَّ أَوْهَنَ الْبُيُوتِ لَبَيْتُ الْعَنْكَبُوتِ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿٤١﴾ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

Allah Tagala aýtdy:

“Allah gijäni gündize, gündizi bolsa gijä girizendir, Güni we Aýy (Özüne) tabyn edendir. Olaryň hemmesi bellenilen wagta çenli hereket eder. Barja mülk (ähli zat) Ol Perwerdigäriňiz bolan Allahyňkydyr . Allahdan başga dileg edýänleriňiz gabyk ýalyjak zadyň hem eýesi däldirler. Eger olary (kömege) çagyrsaňyz hem (olardan dileg etseňiz hem), olar sizi eşiemezler. Eşietseler-de, size jogap berip bilmezler we kyýamat gününde-de siziň şärik tutunmagyňzy inkär ederler. Hiç kim saňa (bu zatlary) ähli zatdan habarly (Allah) ýaly ýetirip bilmez.”

(Fatyr 13-14)

قال تعالى: يُوَلِّجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُوَلِّجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى ذَٰلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مَا يَمْلِكُونَ مِنْ قِطْمِيرٍ ﴿٣١﴾ إِنَّ تَدْعُوهُمْ لَا يَسْمَعُوا دُعَاءَكُمْ وَلَوْ سَمِعُوا مَا اسْتَجَابُوا لَكُمْ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُونَ بِشِرْكِكُمْ وَلَا يُنَبِّئُكَ مِثْلُ خَبِيرٍ

Allah Tagala aýtdy:

“Kasam bolsun! Olara: «Asmanlary we ýeri kim ýaratdy?» diýip sorasaň, «Elbetde, Allah» diýip aýdarlar. Sen (olara) aýt: «Hany aýdyň! Allahdan başga çagyryň zatlaryňyz, eger-de Allah maňa zyýan bermek islese, Onuň berýän zyýanyny aradan aýryp bilerlermi?». Ýa-da (Allah) maňa rahmet nazaryny aýlamak islese, olar Allahyň rahmetini saklap bilerlermi? (Eý, Muhammet! Sen olara) aýt: «Maňa Allah (goldaýjy hökmünde) ýeterlikdir. Bil baglamak isleýänler diňe Oňa bil baglarlar.»

(Zumar 38)

قال تعالى: وَلَئِن سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ قُلْ أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ أَرَادَنِيَ اللَّهُ بِضُرٍّ هَلْ هُنَّ كَاشِفَاتُ ضُرِّيهِ أَوْ أَرَادَنِي بِرَحْمَةٍ هَلْ هُنَّ مُمْسِكَتُ رَحْمَتِيهِ قُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ الْمُتَوَكِّلُونَ ﴿٦٨﴾

Allah Tagala aýtdy:

“(Eý, Muhammet!): «Siz Allahdan başga çagyryan zatlaryňyz (barada) habar beriň! Olar ýerden nämäni ýaratdylar, görkeziň maňa? Ýa-da olaryň asmanlarda şäriği barmy? Eger dogruçyl bolsaňyz, mundan (Kurandan) öň (gelen) bir kitap ýa-da ylymdan bir galyndy getiriň (göreläň)!» diýip aýt. Özünüň (dilegine), tä kyýamat gününe çenli jogap berip bilmejek hem-de özlerinden (edilýän) dilegden bihabar (bolanlara ybadat edip) Allahdan başgasyny çagyryan kişiden has azaşan (başga) kim (bolup biler)? Ynsanlar (direldilip) mağşar (meýdanyna) jemlenilende, (Allahdan özge çagyrylanlar) olara (özlerine sygynýanlara) duşman bolarlar we olaryň özlerine ybadat edendiklerini inkär ederler.”

(Ahkaf 4-6)

قال تعالى: قُلْ أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمَوَاتِ أَتُتُونِي بِكِتَابٍ مِّن قَبْلِ هَذَا أَوْ أَثَرَةٍ مِّن عِلْمٍ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٩﴾ وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّن يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَن لَّا يَسْتَجِيبُ لَهُ تِلْكَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَهُمْ عَن دُعَائِهِمْ غَفِلُونَ ﴿٧٠﴾ وَإِذَا حُشِرَ النَّاسُ كَانُوا لَهُمْ أَعْدَاءً وَكَانُوا بِعِبَادَتِهِمْ كَافِرِينَ ﴿٧١﴾

Allah Tagala aýtdy:

“Takyk, metjitler Allahyňkydyr. Bes, (metjitlerde) Allahyň ýany bilen başga hiç kimi çagyрмаň!”

(Jyn 18)

قال تعالى: وَأَنَّ الْمَسْجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا

Allah Tagala aýtdy:

“(Eý, Muhammet!) Aýt: «Men diňe Perwerdigärimi çagyryaryn (diňe Ondan doga edýärim)! Oňa hiç kimi şärik goşmaýaryn!». Aýt: «Meniň size ne zyýan bermäge, ne-de dogry ýola salmaga güýjüm ýeter».”

(Jyn 20-21)

قال تعالى: **قُلْ إِنَّمَا أَدْعُوا رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِهِ أَحَدًا ﴿٢٠﴾ قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا**

Bu bapdan aýatlar diýsen kändir.

Allahyň resuly (Sallallahu aleyhi we sellem):

“Çagyrmak (doga-dileg etmek) hut ybadatyň özidir” diýip soňra Kuran Kerimden: **“Perwerdigäriňiz (Allah): «Meni çagyryň, (Menden diläň, şonda Men siziň doga-dilegleriňizi) kabul edeýin! (Menden özelere ýüzlenip, ýalbaryp çagyrmak bilen) Maňa ybadat etmegi taşlap, ulumsylyk edýänler zelil ýagdaýda dowzaha girerler»** diýdi”⁽¹⁾ diýen ýerni okady.

(Ebu Daud, Tirmizi we Ibn Mäje)

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "الدُّعَاءُ هُوَ الْعِبَادَةُ". ثُمَّ قَرَأَ: " {وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ} ".

Abdullah bin Abbas (Razyýallahu anhumä) aýdýar:

“Allahyň Resulynyň (ulagynyň) arkasynda wagtym: “Eý, Ýetginjek! Saňa käbir zatlary öwredeýin. Allahyň dinini gora⁽²⁾ Allah hem seni gorar. Allahyň dinini gora, Allahy öňüňde taparsyň⁽³⁾, Egerde (bir zat) dileseň, diňe Allahdan dile. Egerde medet (kömek) sorasaň, diňe Allaňdan sora. Ýmmat (ähli kişi) saňa peýda berjek bolup birleşselerde, Allahyň saňa ýazanyndan başga peýda berip bilmejeklerni we saňa zyýan berjek bolup birleşselerde, Allahyň saňa

(1) (Gafer 60).

(2) Ýagny berk tut.

(3) Ýagny seni seniň dini tutuşyňdanam beter seni gorar.

ýazanyndan başga zyýan berip bilmejeklerni bilgin! (Takdyr ýazylan) galamlar galdyryldy, sahypalar guraldy” diýdi.

(Tirmizi)

عن أبي العباس عبد الله بن عباس رضي الله عنهما قال: كنت خلف النبي (صلى الله عليه وسلم) يوماً، فقال لي: يا غلام إني أعلمك كلمات: احفظ الله يحفظك، احفظ الله تجده تجاهك، إذا سألت فاسأل الله، وإذا استعنت فاستعن بالله، واعلم أن الأمة لو اجتمعت على أن ينفعوك بشيء لم ينفعوك إلا بشيء قد كتبه الله لك، وإن اجتمعوا على أن يضروك بشيء لم يضروك إلا بشيء قد كتبه الله عليك، رفعت الأقلام وجفت الصحف

Nezir etmek⁽¹⁾ ybadat, ybadatam diňe Allaha ediler.

Allah Tagala aýtdy:

“(Siziň) berýän haýyr-sahawatlarňyzy (sadakalarňyzy) we nezr edip (Allah ýolunda) aýdan zatlaryňyzy, olaryň (hemmesini) Allah bilýändir. Zalymlara hiç hili dost ýokdur.”

(Bakara 270)

قال تعالى: وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِّنْ نَّفَقَةٍ أَوْ نَذَرْتُمْ مِّنْ نَّذْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُهُ ۗ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ

Allah Tagala aýtdy:

“Ymranyň aýaly: «Eý, Perwerdigärim! Göwrämdäkini (çagamy) erkin gul edip Saňa nezir etdim (bagyş etdim). Meniň bu nezrimi (bagsymy) kabul et! Takyk, Sen (ähli zady) eşidýänsiň, bilýänsiň!» diýipdi.”

(Äli-Ymron 35)

قال تعالى: إِذْ قَالَتِ امْرَأَتُ عِمْرَانَ رَبِّ إِنِّي نَذَرْتُ لَكَ مَا فِي بَطْنِي مُحَرَّرًا فَتَقَبَّلْ مِنِّي ۖ إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٣٥﴾

Allah Tagala aýtdy:

“Olar (dünyä ýaşayşynda) öz nezirlerinde (lebizlerinde) durup, şeri (aýylgançlygy) hemme ýere ýaýran (kyýamat) gününden gorkýardylar.”

(Ynsan 7)

قال تعالى: يُوفُونَ بِالنَّذْرِ وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا

---

(1) Allahyň parz etmedik zadyny özüne parz etmek. Meselem: “Egerde syrkow çagam sagalsa Allahyň ýoluna bir goýun sadaka etjek” ýa-da “Allahyň ýoluna bir goýun menden sadaka” diýip nezir etmek we ş.m. Neziri Allahdan başga etmek uly şirk bolar.

Allah Tagala aýtdy:

“(Allaha şarik goşyanlar) özlerine rysgal edip beren zadymyzdan (aslynyň nämedigini) bilmeýän zatlary üçin paý berýärler. Allaha kasam bolsun! Elbetde, siz toslap tapan zatlaryňyzdan hökman soraga çekilersiňiz.”

(Nahl 56)

قال تعالى: وَيَجْعَلُونَ لِمَا لَا يَعْلَمُونَ نَصِيبًا مِّمَّا رَزَقْنَاهُمْ تَاللَّهِ لَتُسْأَلُنَّ عَمَّا كُنْتُمْ تَفْتَرُونَ

Pygamber (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy:

“Kim Allaha boýun bolmaklygy nezir eden bolsa ýerne ýetirsin, kim günä etmegi nezir eden bolsa günä etmesin”

(Buhary)

النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ نَذَرَ أَنْ يُطِيعَ اللَّهَ فَلْيُطِيعْهُ، وَمَنْ نَذَرَ أَنْ يَعْصِيَهُ فَلَا يَعْصِهِ

Allahdan başga nezir etmek günä, şonuň üçin hem ol nezirini günä zatda edäýse ýerne ýetirmesin.

Allahdan başganyň adyna, ýoluna damak çalmak haram.

Allahyň resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy:

“Allahdan başganyň adyna, ýoluna damak çalany Allah lagnatlady⁽¹⁾”

(Muslim)

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَعْنُ اللَّهِ مَنْ ذَبَحَ لِغَيْرِ اللَّهِ

Allah Tagala aýtdy:

“Aýt: «Takyk, meniň okan namazym, çalyň damagym, ýaşayşym, ölümim hiç hili şarigi bolmadyk älemleriň Perwerdigäri bolan Allah üçindir. Maňa diňe bu (yhlas) emir edildi. Oňa (bu ymmatdan) ilkinji musulman bolan mendirin.»”

(Enam 162-163)

قال تعالى: قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٦٣﴾ لَا شَرِيكَ لَهُ وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ

Allah Tagala aýtdy:

“Indi sen Perwerdigäriň üçin namaz oka (ybadat et) we gurbanlyk çal!”

(Köwser 2)

قال تعالى: فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَأَنْحَرْ

Bu delilerden, damak çalmagyň ybadatdygy peýdalanylýar, ybadat bolsa diňe Allaha edilýändir. Kim Allahdan başga, jyna diýdi, gabyrdaka diýdi damak çalsa, toba etmese lagnata we Allahyň rahmetinden kowulmaga mynasypdyr. Çyn toba edeniň bolsa Allah tobasyny kabul edýär.

---

(1) Ýagny- Rehmetinden kowdy.

Allahdan başgadan ant içmek haram.

Omar bin Hattab ulagynda barýarka, Allahyň resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) onuň kakasyndan ant içenini eşidýär, şonda:

“Üns beriň! Takyk, Allah Tagala size kakalarňyzdan ant içmegi gadagan etdi, kim ant içmekçi bolsa Allahdan ant içsin ýada dymсын” diýdi.

(Buhary we Muslim)

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَدْرَكَ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ وَهُوَ يَسِيرُ فِي رَكْبٍ يَخْلِفُ بِأَبِيهِ فَقَالَ:
أَلَا إِنَّ اللَّهَ يَنْهَأكُمْ أَنْ تَحْلِفُوا بِآبَائِكُمْ، مَنْ كَانَ حَالِفًا فَلْيُحْلِفْ بِاللَّهِ أَوْ لِيَصْمُتْ

Allahyň resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy:

“Kim ant içmekçi bolsa Allahdan başgadan ant içmesin”

(Muslim)

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ كَانَ حَالِفًا فَلَا يَحْلِفْ إِلَّا بِاللَّهِ

Allahyň resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy:

“Sizden kim (dilinden sypyp) “Lätden” ýada “Uzzaden⁽¹⁾ ant içýän” diýse, zyndan: “Lä Ilähe illallah (Allahdan başga ybadata hakly iläh ýok) diýsin we kim ýoldaşyna: “Gel, seniň bilen pully jedel etjek” diýse sadaka bersin”

(Muslim)

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ حَلَفَ فَقَالَ فِي حَلْفِهِ: وَاللَّاتِ وَالْعُزَّى، فَلْيَقُلْ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَمَنْ قَالَ لِصَاحِبِهِ: تَعَالَ أَقَامِرُكَ، فَلْيَتَّصِدْ

Allahyň resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy:

“Kim asudalykdan (Allahdan başgadan) ant içse bizden (Musulmanlardan) däldir”

(Ebu Daud)

(¹) Lät we Uzza Mekke Müşrikleriniň ybadat edeb ilählere.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ حَلَفَ بِالْأَمَانَةِ فَلَيْسَ مِنَّا

Bu pygamber delillerinden bize Allahdan başga asudalykdan, ýaşayyşdan, duzdan, hormatdan, kakadan, atadan, (ejeden), käbeden, pygamberden, dogandan, (emen süýdinden), talakdan ýada islendik Allahdan başga zatdan ant içmegiň haramdygy aýdyn bolýar. Ant hökman diňe şäriği bolmadyk ýeke täk Allahdan içilmelidir.

Ýyldyzparazçy (täleýnamaçy) jadygöými?

Allahyň resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy:

“Kim ýyldyz ylmyny öwrense, jadydan bir şaha öwrendigidir, (ýyldyz ylmyny öwrenmegini näçe) artsa (jadynyň şahasam ýagny günäsem) artar”

(Ebu Daud we Ibn Mäje)

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: **مَنْ افْتَبَسَ عِلْمًا مِنَ النُّجُومِ افْتَبَسَ شُعْبَةً مِنَ السِّحْرِ، زَادَ مَا زَادَ**

Bu hadysdan saňa her bir ýyldyzparazçynyň jadygöýdigi aýdyn bolýar. Her bir ýyzdyzy öwrenen kişi näçe köp öwrense şonçada jadydan paýy artar, Allaha sygynýarys ýyldyzparazçy bolan jadygöýlerden.

Jadygöý kapyrmy?

Allah Tagala aýtdy:

“Olar (ýahudylar) Süleýmanyň hökümdarlyk (döwründe) şeytanlaryň okap beren zatlaryna (jadyalaryna) tabyn boldular. Süleýman (hiç haçan jady edip) kapyr bolmady. Emma şeytanlar (ynsanlara) jadygöýligi Harut we Marut (atly) iki perişdä Babylda inderilen zady öwredip, kapyr boldular. Emma olaryň (Harut we Marut) ikisi: «Biz diňe synag üçin iberildik, siz (ýalňyş ynanyp) kapyr bolmaň!» diýmezden, (jady ylmyny) hiç kime öwretmeýärdiler. Olar (jadygöýler) olaryň ikisinden är-aýalyň arasyny açýan zady öwrendiler. Emma olar (jadygöýler) Allahdan bidin ol (jady) bilen hiç kime zyýan berip bilmezler. Olar özlerine peýdasy bolmadyk, diňe zyýany bolan zatlary öwrenýärdiler. Kasam bolsun! Olar ony (jadyny) satyn alanyň ahyretde nesibesiniň ýokdugyny bilýärdiler. Özlerine derek satan zatlary nähili erbet zatdyr! Eger (olar) muňa göz ýetirsediler, (beýle etmezdiler)!⁽¹⁾ Eger olar (ýahudylar) iman getirip, (özlerini erbet işlerden) saklasalary, elbetde, Allah tarapyndan (beriljek) az sogap hem (olar üçin) has haýyryly bolardy. Eger (olar) muňa göz ýetirsediler (iman getirerdiler)!”

(Bakara 102-103)

قال تعالى: **وَاتَّبِعُوا مَا نَزَّلْنَا مِنَ الْكِتَابِ حَزَنًا وَأَنذِرُوا أُمَّمَاتِكُمْ أَن يَأْتُواكُم بِحُجْرٍ مِّنَ الْبَنِي إِسْرَائِيلَ وَمَا يَزِيدُكُمْ حَزَنًا إِلَّا إِيَّاهُ إِنَّ اللَّهَ قَدِيرٌ فَاعْلَمُوا أَنَّمَا كَانُوا يَعْلَمُونَ** عَلَىٰ مِثْلِ مَا نَزَّلْنَا مِنَ الْقُرْآنِ حَزَنًا وَأَنذِرُوا أُمَّمَاتِكُمْ أَن يَأْتُواكُم بِحُجْرٍ مِّنَ الْبَنِي إِسْرَائِيلَ وَمَا يَزِيدُكُمْ حَزَنًا إِلَّا إِيَّاهُ إِنَّ اللَّهَ قَدِيرٌ فَاعْلَمُوا أَنَّمَا كَانُوا يَعْلَمُونَ وَمَا يَزِيدُكُمْ حَزَنًا إِلَّا إِيَّاهُ إِنَّ اللَّهَ قَدِيرٌ فَاعْلَمُوا أَنَّمَا كَانُوا يَعْلَمُونَ

(1)Düşündiriş: Allahyň emri bilen Harut we Marut atly iki perişde ynsan keşbinde jadygöýligiň giňden ýaýran ýeri bolan Babyl şäherine iberilýärler. Bu perişdeler hem adamlara jadygöýligiň erbetligi barada wagyz-nesihat edipdirler. Emma Allahyň hikmeti bilen olara käbir zatlary kim Allah boýun bolup jadyny jadygöýligi taşlaýany we kimiň bolsa Allaha boýun bolman jadygöýlik öwrenýäni aýdyn bolmagy üçin öwredipdirler. Şeýle-de ýahudylar Süleýman pygamberi Allahyň ilçisi däl-de, bir jadygöý hasaplapdyrlar. Bu aýat bolsa olaryň batyl bolan ynanjyny pyja çykaryandyr.

Aýatyň : “**«Biz diňe synag üçin iberildik, siz (ýalňys ynanyp) kapyr bolmaň!» diýmezden, (jady ylmyňy) hiç kime öwretmeýärdiler**” diýen ýerinde, kişiniň kapyr bolman jadygöýçiligi öwrenip bilmeýäni açaçan aýdyn bolýar. Egerde ony öwrenmeklik kapyr edýän bolsa, onda diýmek jadygöý kapyr bolýar, Allaha sygynýarys kupurden, ilhaddan we ot eýeleriniň amalyndan.

Palça we bilgije gitmek haram.

Aişe enemiz (Razyýallahu anhä) aýtdy:

“Adamlar Allahyň resulyndan (Sallallahu aleyhi we sellem) palçy babatynda soradylar, Allahyň resuly (Sallallahu aleyhi we sellem): “Sözlerne daýanar ýaly (dogrydan) hiç zat ýok” diýdi. Olar: “Eý, Allahyň resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) “Olaryň käbir diýýän zatlary dogry çykýara”” diýdiler. Allahyň resuly (Sallallahu aleyhi we sellem): “Ol dogry çykýan söz (Allahyň perişdelerne aýdan zadyny, perişdeler bir-biriniň arasynda agzanlarynda) jynlaryň (eşidip) ýatlanyny, hojaýynynyň gulagyna towugyň gygyrşy ýaly 100 sany ýalan bilen garyp guýar” diýip jogap berdi.

(Buhary we Muslim)

قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: سَأَلَ أَنَسُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْكُهَّانِ، فَقَالَ: إِنَّهُمْ لَيُسُوا بِشَيْءٍ فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَإِنَّهُمْ يُحَدِّثُونَ بِالشَّيْءِ يَكُونُ حَقًّا. قَالَ: فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: تِلْكَ الْكَلِمَةُ مِنَ الْحَقِّ يَخْطُفُهَا الْجِنِّيُّ، فَيَقْرُؤُهَا فِي أُذُنِ وَلِيِّهِ كَقَرْقَرَةِ الدَّجَاجَةِ، فَيَخْلُطُونَ فِيهِ أَكْثَرَ مِنْ مِائَةِ كَذِبَةٍ

Muawiye bn El-Hakem Es-Sulemi (Razyýallahu anhu) aýtdy:

“Allahyň resulynda (Sallallahu aleyhi we sellem): “Allah Tagala Yslamy iberdi, menem jähilýetden golaý (ýagny täze Yslama girdim), bizden käbir erkekler palça gidýärler” diýdim, Allahyň resuly (Sallallahu aleyhi we sellem): “Palça gitmän” diýdi, men: “(başgada) bizden käbir erkekler yrym edýärler” diýdim, Allahyň resuly (Sallallahu aleyhi we sellem): “Ol bolsa adamlar döşlerinde (kalplarynda) tapýan zatlary, esasy zat şo yrym (etjek zadyňyzdan ýada bir zady etmezlikden) saklamasyn”

(Muslim)

عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ الْحَكَمِ السُّلَمِيِّ قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنِّي حَدِيثُ عَهْدٍ بِجَاهِلِيَّةٍ، وَقَدْ جَاءَ اللَّهُ بِالْإِسْلَامِ، وَإِنْ مِنْ أُمَّةٍ يَأْتُونَ الْكُهَّانَ، قَالَ: فَلَا تَأْتُوا الْكُهَّانَ، قَالَ قُلْتُ: وَمِنْ أُمَّةٍ يَتَطَيَّرُونَ. قَالَ: ذَلِكَ شَيْءٌ يَجِدُونَهُ فِي صُدُورِهِمْ، فَلَا يَصَدِّقُهُمْ

Pygamber (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy:

“Kim bilgije gidip bir zat sorasa 40 günlöp namazy kabul edilmez”

(Muslim)

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ أَتَى عَرَّافًا فَسَأَلَهُ عَنْ شَيْءٍ؛ لَمْ تُقْبَلْ لَهُ صَلَاةٌ أَرْبَعِينَ نِيْلَةً

Bilgiç we palçy: Adamlara gaýyp zatlary, ýürekdäki gizlin zatlary, ýiten zatlaryň ýerni we ogurlanan zatlar ýerlerini aýdýanlar. Adamlara belli bolmadyk zady bilensyraýanlar şuna girýändir. Bulara gitmegiň haramdygyny bildiň. 40 gün namazyn kabul edilmejeginem bildiň, dogry ýoldan soň azaşmakdan Allaha sygynýaryn.

Asynma (tumar, gözmonjuk, dagdan, doga, süňk) asynmak haram.

Allahyň resulyňyň (Sallallahu aleyhi we sellem) ýanyňa bir topar adamlar geldi, **Olaryň dokuzysynyň kasamyny (beýgatyny) kabul edip, birinden kabul etmedi, şonda: “Eý, Allahyň resuly (Sallallahu aleyhi we sellem): “Dokuzyň kasamyny kabul etdiň, bunyň kasamyny kabul etmediň” diýdiler. Allahyň resuly (Sallallahu aleyhi we sellem): “Bunda asynma bolany üçin (kasamyny kabul etmedim)” diýdi, göni elini sokup asynmany ýolup zyndy, yzýany Allahyň resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) kasamyny kabul edip: “Kim asynma asynsa, şirk etdigi bolar” diýdi.**

(Ahmed)

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَقْبَلَ إِلَيْهِ رَهْطٌ، فَبَايَعَ تِسْعَةً، وَأَمْسَكَ عَنْ وَاحِدٍ، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، بَايَعْتَ تِسْعَةً، وَتَرَكْتَ هَذَا؟ قَالَ: إِنَّ عَلَيْهِ تَمِيمَةً. فَأَدْخَلَ يَدَهُ، فَقَطَعَهَا، فَبَايَعَهُ، وَقَالَ: مَنْ عَلَّقَ تَمِيمَةً فَقَدْ أَشْرَكَ

Ebu Beşir Ensary aýtdy:

“Allahyň resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) bilen käbir saparlarda boldum, Allahyň resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) birini iberip:

“Ýeke düýäniňem boýnunda gözmanjuk goýman gopargynyň” diýdi.

(Muslim)

عن أبي بصير الأنصاري رضي الله عنه أنه كان مع رسول الله صلى الله عليه وسلم في بعض أسفاره فأرسل رسولاً: ألا يبغين في رقبة بعير قِلَادَةً من وتر أو قِلَادَةً إلا قَطَعْتُ

Allahyň resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy:

“Eý, Ruweýfig! Menden soňra sen uzak ýaşarsyň, adamlara: “Kim sakalyny düwse ýada göz monjuk asynsa ýada (uly täretiden soňra) haýwanyň tezegi bilen ýa süňk bilen arassalansa Muhammet ondan päkdir (oňa dahylsyzdyr)” diýip ýetir.

(Nesäi)

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: يَا رُوَيْفِعُ، لَعَلَّ الْحَيَاةَ سَتَّطُولُ بِكَ بَعْدِي فَأَخْبِرِ النَّاسَ أَنَّهُ
مَنْ عَقَدَ لِحَيْتَهُ أَوْ تَقَلَّدَ وَتَرًّا أَوْ اسْتَنْجَى بِرَجِيعِ دَابَّةٍ أَوْ عَظْمٍ فَإِنَّ مُحَمَّدًا بَرِيءٌ مِنْهُ

Bu hadyslardan asynma asynmagyň haramdygy bilinýär, şo asynma ýüpden bolsun, süňkden bolsun, şahdan bolsun, aýak gapdan bolsun ýada saçdan bolsun tapawudy ýok baryjasam haram. Edil şolar ýaly alaja bolsun, göz monjuk bolsun, dagdan bolsun, süňkden kelle ýa şah bolsun, doga bolsun, ýa düwülýän jady bolsun barjasyny asynmak bolmayar.

Allahdan başga bil baglamak, Allahdan başga daýanmak, Allahdan başga ynanmak we Allahdan başga sowulmak Allaha şärik goşmak bolýar. Pygameriň (Sallallahu aleyhi we sellem) hadysynda aýdylşy ýaly: **“Kim asynma asynsa, şirk etdigi bolar”**

Gaýyby Allahdan başga hiç kim bilenok.

Allah Tagala aýtdy:

“Allah size gaýyby hem äşgär etmez.”

(Äli-Ymron 179)

قال تعالى: وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُظْلِعَكُمْ عَلَى الْغَيْبِ

Allah Tagala aýtdy:

“Sen (olara): «Men size: «Mende Allahyň hazynalary bar» diýmeýärim, men gaýyby hem bilmeýärim. Men size: «Men bir perişdedirin» hem diýmeýärim. Men diňe (özüme) wahyý edilene tabyn bolýaryn» diý. (Soň ýene-de): «Heý, kör bilen görýän kişi deň bolarmy?! Heý, siz pikir etmeýärsiňizmi?» diýip aýt.”

(Enam 50)

قال تعالى: قُلْ لَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ وَلَا أَقُولُ لَكُمْ إِنِّي مَلَكٌ إِن أَتَّبِعُ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ أَفَلَا تَتَفَكَّرُونَ

Allah Tagala aýtdy:

“(Eý, Muhammet!) Sen aýt: «Allah islemese meniň hatda özüm üçin-de hiç zada güýjüm ýetmez. Ne bir peýda getirip bilerin, ne-de gelip biljek zyýany daşlaşdyryp bilerin. Eger gaýyby bilsedim, has köp haýyr iş ederdim, maňa erbetlik degmezdi. Onsoň hem men iman getirjek kişiler üçin diňe bir duýduryjy we bir buşlaýjydyryn.»”

(Agraf 188)

قال تعالى: قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعًا وَلَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ وَلَوْ كُنْتَ أَعْلَمُ الْغَيْبَ لَأَسْتَكْبَرْتَ مِنَ الْخَيْرِ وَمَا مَسَّنِيَ السُّوءُ إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

Allah Tagala aýtdy:

“Men size: «Mende Allahyň hazynalary bar» diýmeýäriň. Gaýyby-da bilmeýäriň. «Men perişdedirin» hem diýmeýäriň”

(Hud 31)

قال تعالى: وَلَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ وَلَا أَقُولُ إِنِّي مَلَكٌ

Allah Tagala aýtdy:

“Sen aýt: «Allahdan başga asmanlardaky we ýerdäki hiç bir kişi gaýyby (görünmeýäni, geljegi) bilip bilmez. Olar haçan direldiljekdiklerini hem duýup bilmezler».”

(Nahl 65)

قال تعالى: قُلْ لَا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ وَمَا يَشْعُرُونَ أَيَّانَ يُبْعَثُونَ

Allah Tagala aýtdy:

“Onuň (Süleýmanyň) ajalyny ýetirenimizde, onuň ölendigini (ýaplanyp duran) hasasyny iýen garynjadan başga görkezip bilen bolmady. Süleýman ýykylanda, (onuň ölendigi) jynlara aýan boldy. Eger jynlar gaýyby bilsediler, onda olar onuň (öli halda diri ýaly bolup hasa ýaplanan wagty) kemsidiji ezýetlerini çekmezdiler.”

(Sebe 14)

قال تعالى: فَلَمَّا قَضَيْنَا عَلَيْهِ الْمَوْتَ مَا دَلَّهُمْ عَلَى مَوْتِهِ إِلَّا دَابَّةُ الْأَرْضِ تَأْكُلُ مِنْسَأَتَهُ فَلَمَّا خَرَّ تَبَيَّنَتِ الْجِنَّ أَنْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ الْغَيْبَ مَا لَبِثُوا فِي الْعَذَابِ الْمُهِينِ

Allah Tagala aýtdy:

“Gaýybyň açarlary Ondadyr (Allahdadyr). Olary (bir) Özünden başga hiç kim bilmez.”

(Enam 59)

قال تعالى: وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ

Allah Tagala aýtdy:

“(Olara) aýt: «Gaýyby (gaýypdan geljek zatlary bilmek) diňe Allaha mahsusdyr.»

(Ýubus 20)

قال تعالى: **فَقُلْ إِنَّمَا الْغَيْبُ لِلَّهِ**

Allah Tagala aýtdy:

“Asmanlaryň we ýeriň gaýyp (syrlaryny bilmek) diňe Allaha mahsusdyr.”

(Hud 123)

قال تعالى: **وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ**

Allah Tagala aýtdy:

“Ol (Allah) gaýyby bilýändir. Emma gaýybyny hiç kime açmaz (habar bermez).”

(Jyn 26)

قال تعالى: **عَلِمَ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَى غَيْبِهِ أَحَدًا**

Allah Tagala aýtdy:

“(Eý, Muhammet! Sen olara) aýt: «Olaryň näçe (wagtlap) galandygyny Allah has gowy bilýändir. Asmanlaryň we ýeriň gaýyp (maglumatlary) Onuňkydyr.»

(Kahf 26)

قال تعالى: **قُلِ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا لَيْسُوا لَهُ غَيْبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ**

Allahyň resuly (Sallallahu aleýhi we sellem) aýtdy:

**“ Gaýybyň açary başdir, Olara Allahdan başga bilýän ýokdyr.
(Olar):**

**Ertir näme boljagyny Allahdan başga hiç kim bilmez,
ýatgyda näme boljagyny Allahdan başga hiç kim bilmez,**

**hiç bir news ertir näme gazanjagyny we nirede öljegini bilmez,
haçan ýagyş ýagjagyny Allahdan başga hiç kim bilmez
we haçan kyýamat gopjagyny Allahdan başga hiç kim bilmez.”**

(Buhary)

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: مفاتيح الغيب خمس لا يعلمها إلا الله: لا يعلم أحد ما يكون في غد إلا الله، ولا يعلم أحد ما يكون في الأرحام إلا الله، ولا يعلم نفس ماذا تكسب غدا ولا تدري نفس باي أرض تموت، ولا يعلم أحد متى يجيء المطر إلا الله، ولا يعلم متى تقوم الساعة إلا الله

Bu Kerim bolan aýatlardan we pygamber hadysyndan azgyn we dejjal bolan palçylaryň, bilgiçleriň, täleýnamaçylaryn we ýyldyzparzlaryň edýän zatlary puçdygy okaýja aýan bolýar. Sebäbi gaýyby hiç hili şäriği bolmadyk ýeke täk Allahdan başga hiç kim bilmeýär.

Diňe Allaha bil baglamak (daýanmak) parz.

Allah Tagala aýtdy:

“Bir zady ýüregiňe düwseň, Allaha bil bagla! Takyk, Allah (Özüne) bil baglanýanlary halaýandyr.”

(Ali-Ymron 159)

قال تعالى: فَإِذَا عَزَمْتَ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ ﴿١٥٩﴾

Allah Tagala aýtdy:

“Sen olardan (munafyklardan) ýüz öwür we Allaha bil bagla! Saňa wekil (hemaýatkär) hökmünde Allah ýeterlikdir.”

(Nisa 81)

قال تعالى: فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا ﴿٨١﴾

Allah Tagala aýtdy:

“Eger olar ýaraşmakçy bolsalar, sen olar bilen ylalaş hem-de Allaha bil bagla! Çünki Allah (ähli zady) eşidýändir, bilýändir.”

(Enfal 61)

قال تعالى: وَإِنْ جَنَحُوا لِلسَّلْمِ فَاجْنَحْ لَهَا وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٦١﴾

Allah Tagala aýtdy:

“Ölmez-ýitmez, baky diri bolana (Allaha) bil bagla we Onuň ähli nogsanlyklardan päkdigini öwgü-sena bilen tassykla! Oňa Öz gullarynyň günälerinden habardarlygy hem ýeterlikdir.”

(Furkan 58)

قال تعالى: وَتَوَكَّلْ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَسَبِّحْ بِحَمْدِهِ وَكَفَى بِهِ بِذُنُوبِ عِبَادِهِ خَبِيرًا

Allah Tagala aýtdy:

“Gudraty güýçli we Rehim-şepagatly (Allaha) bil bagla! Ol seni (gije namaza) durýanyňy hem görýändir. Sežde edýänleriň arasyndakaň (sežde, rukug we oturup ybadat edişini) hem görýändir. Takyk, Ol (ähli) zady eşidýändir, bilýändir.”

(Şuaro 217-220)

قال تعالى: **وَتَوَكَّلْ عَلَى الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ ﴿٢١٧﴾ الَّذِي يَرِنُكَ حِينَ تَقُومُ ﴿٢١٨﴾ وَتَقَلُّبِكَ فِي السُّجُودِ ﴿٢١٩﴾ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ**

Allah Tagala aýtdy:

“Sen Allaha bil bagla! Çünki seniň barýan ýoluň äşgär hakykatdyr.”

(Naml 79)

قال تعالى: **فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّكَ عَلَى الْحَقِّ الْمُبِينِ**

Allah Tagala aýtdy:

“Musa: «Eý, kowumym! Eger Allaha iman getiren bolsaňyz, onda ýalňyz Oňa bil baglaň!» diýdi. Olar: «Biz ýalňyz Allaha bil bagladyk. Eý, Perwerdigärimiz! Bizi zulüm eden kişileriň pitnesine (agyr synagyna duçar) eýleme. (Eý, Allah) Bizi kapyr kowumdan Öz rahmetiň bilen halas edeweri!» diýdiler.”

(Ýunus 84-86)

قال تعالى: **وَقَالَ مُوسَىٰ يُقَوْمُ إِن كُنْتُمْ ءَامِنْتُمْ بِاللَّهِ فَعَلَيْهِ تَوَكَّلُوا إِن كُنْتُمْ مُّسْلِمِينَ ﴿٨٤﴾ فَقَالُوا عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِّلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٨٥﴾ وَنَحْنَا بِرَحْمَتِكَ مِنَ الْقَوْمِ الْكٰفِرِينَ**

Allah Tagala aýtdy:

“(Allahdan) gorkýan we Allahyň özlerine nygmat beren iki adamsy (Musanyň kowumyna): «Olaryň üstüne derwezeden giriň! Oňa (şähre) girseňiz, siz hökman üstün çykarsyňyz. Eger mömin bolsaňyz, Allaha bil baglaň!» diýdiler.”

(Maide 23)

قال تعالى: قَالَ رَجُلَانِ مِنَ الَّذِينَ يَخَافُونَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمَا ادْخُلُوا عَلَيْهِمُ الْبَابَ فَإِذَا دَخَلْتُمُوهُ فَإِنَّكُمْ عَلَيْهِمْ عَلَى اللَّهِ فَتَوَكَّلُوا إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

Omar bin Hattab aýtdy:

“Allahyň pygamberiniň (Sallallahu aleyhi we sellem): “Egerde siz Allaha hakyky bil baglasaňyz irden aç gidip gije dok dolanýan guşa ryzk berişi ýaly size hem ryzk berer” diýenini esitdim”

(Ahmed)

عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ يَقُولُ: إِنَّهُ سَمِعَ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: لَوْ أَنَّكُمْ تَتَوَكَّلُونَ عَلَى اللَّهِ حَقَّ تَوَكُّلِهِ، لَرَزَقَكُمْ كَمَا يَرْزُقُ الطَّيْرَ تَغْدُو خِمَاصًا، وَتَرُوحُ بِطَانًا

Bidgadyň kesgitlemesi.

Bidgat: Pygamber (Sallallahu aleyhi we sellem) öleninden soňra Kurandan, sünnetden we ijmagdan delil bolmadyk, (Allaha) golaýlyk we ybadat niýeti bilen döredilen ynanç, söz ýada amal.

Bidgadyň 5 görnüşi. Ählisem bir-birinden beter azgynlyk we şer.

1-Ynanç bidgady.

Bu bolsa, Kuran we sünnete garşy bolan ynanç.

2-Söz bidgady.

Bu bolsa, Kişiniň Kuran we sünnete garşy bolan ybadat niýet bilen aýdan her bir sözi.

3-Beden bidgady.

Bu bolsa, Kuran we sünnete garşy bolan ybadat niýeti bilen ynsanyn eden hereketi.

4-Mal-mülk (pul) bidgady.

Kuran we sünnete garşy bolan ybadat niýeti bilen sowulan mal-mülk (pul).

5-Terk bidgady.

Bu bolsa, her bir dinden bolan zady ýada rugsat berlen zady ybadat niýeti bilen taşlamak, meselem: Durmuş gurmany ybadat niýeti bilen taşlamak ýada et iýmegi ybadat niýeti bilen taşlamak.

Bidgatdan häzir boluň!

1-Aişe (Razyýallahu anha): “Allahyň resuly (Sallallahu aleyhi we sellem):

“Kim şu dinimizde bolmadyk zady⁽¹⁾ oňa goşsa, ol gaýtarylar (kabul edilmez) diýendir” diýip, habar berdi”.

(Buhary we Muslim)

Muslimiň rowaýatynda:

“Kim dinimizde bolmadyk işi etse (amal etse) ol (amal) kabul edilmez”.

عن عائشة رضي الله عنها قالت: قال رسول الله (صلى الله عليه وسلم): **"من أحدث في أمرنا هذا ما ليس منه فهو رد"**

وفي رواية لمسلم: **"من عمل عملاً ليس عليه أمرنا فهو رد"**

2- Jäbir bin Abdýllah ra aýtdy”

“Allahyň resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) hutba etse: “İň haýyrly söz Allahyň sözi, iň haýyrly ýol Muhammediň ýoly, iň erbet zatlar dine täze goşulan zatlar, dine her bir täze goşulan bidgatdyr, her bir bidgam azgynlykdyr we azgynlygam oda (Dowzaha) elter.” diýerdi

(Muslim we Nesäi)

جابر بن عبد الله رضي الله عنه قال: كان رسول الله صلى الله عليه وسلم إذا خطب يقول: **أما بعد: فإن خير الحديث كتاب الله، وخير الهدي هدي محمد، وشر الأمور محدثاتها، وكل محدثة بدعة، وكل بدعة ضلالة وكل ضلالة في النار**

Musulman doganym! Pygamberiň (Sallallahu aleyhi we sellem) beýik bolan şu iki hadysyny gowja edip pikirlen, egerde şeýle etseň, Allahyň dininde döredilen ähli bidgatlardan saňa dynmaga uly sebäp bolar, sebäbi pygamber (Sallallahu aleyhi we sellem) ähli bidgadyň azgynlykdygyny

(¹) Ýagny bidgat etse kabul edilmez.

aýtdy, käbiri diýmedi, ählisi diýdi, ähli bolsa umumy sözlerden bolýandyr musulman doganym!

Edil şolar ýaly hem:

“Kim dinimizde bolmadyk işi etse (amal etse) ol (amal) kabul edilmez” diýdi, pikir et, kabul edilmez diýdi, bidgat amal edýäniň niýetine görä diýmedi. Egerde biri saňa “Hemme bidgat azgynlyk däl, hemme bidgat kabul edilmeýär däl, kabul edilýänem bar” diýse, ondan “Sen has gowy bilýäňmi ýada Allahyň resuly (Sallallahu aleyhi we sellem), sen has Allaha takwalyk edýäňmi ýada Allahyň resuly (Sallallahu aleyhi we sellem)” diý, egerde şu iki hadysdakyny diýse, olara ynansa we bulara amal etse bu gowy zat, egerde boýun towlap öz diýenini tutduryp dursa, oňa Allahyň resuly bir tarapda: “Ähli bidgat azgynlyk, kabul edilmez” diýýar, senem beýleki tarapda: “Ähli bidgat azgynlyk däl, gowysam bar, kabul edilýänem bar” diýýäň, bu bolsa göni pygambere (Sallallahu aleyhi we sellem) garşy gitmek bolýar diýde Allahyň Kuranda:

“Her kim özüne dogry ýol äşgär belli bolandan soň, pygambere garşy çykyp, möminleriň ýolundan başga bir ýola tabyn bolsa, Biz ony ol (saýlan) ýolunda goýarys we ony dowzaha taşlarys. Ol baryljak nähili erbet ýerdir!” aýdan aýatyny ýatlat.

Allah! Bizi Kuran we sünnetde öldir we bizi ähli bidgatdan halas et älemleriň Robby.

Gabyrlaryň üstüne gümmez we tanaljak zatlary gurmagyň hökümi.

Jäbir bin Abdullah (razyýallahu anhu) aýtdy:

“Allahyň resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) gabyry suwamagy, onuň üstünde oturmagy we (gümmez, metjit, bezegli zatly) onuň üstünden gurulmagy gadagan etdi”

(Muslim)

عَنْ جَابِرٍ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُجْصَصَ الْقَبْرُ، وَأَنْ يُفْعَدَ عَلَيْهِ، وَأَنْ يُبْنَى عَلَيْهِ

Ebu Heýýaj El-Esedî aýtdy: Aly bin Ebi Tolyb (Razyýallahu anhu) maňa:

“Üns ber, Allahyň resulynyň (Sallallahu aleyhi we sellem) meni iberen zady üçin (bu günki gün menem) seni iberýärim, (ol bolsa) ýeke heýkeli hem ýok etmän goýma we ýeke beýgeldilen gabry hem (ýer bilen deňi edip) gönlemän goýma!” diýdi”

(Muslim)

عَنْ أَبِي الْهَيَّاجِ الْأَسَدِيِّ قَالَ: قَالَ لِي عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ: أَلَا أَبْعَثُكَ عَلَى مَا بَعَثَنِي عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ أَنْ لَا تَدَعَ تَمَثَالًا إِلَّا طَمَسْتَهُ، وَلَا قَبْرًا مُشْرِفًا إِلَّا سَوَّيْتَهُ

Bu iki hadysdan alynýan peýdalar, olar;

- 1-Gabyrlaryň üstüne zat gurmaklyk haram.
- 2-Gabyrlary (owadanlamak, beýgeltmek ýada başgalaryndan tapawutly etmek üçin) suwamaklyk haram.
- 3-Gabyrlaryň üstünde oturmak haram.
- 4-Janly zatlary surata düşürmek haram.
- 5-Janly zatlaryň suratlaryny ýok etmek parz.
- 6-Gabyryň üstlerinde gurulan zatlary ýumurmak parz.

Allame Şewkâni (Rahymahullah) aýtdy:

“Bu zatlar saňa gelen bolsa, gabyrlary galdyrany, üstüne tanaljak zatlar gurany ýada mesjit gurany we gümmez goýany Allahyň resuly käte lagnatnanyny bildiň

Käte: **“Pygamberlerniň gabyrlary metjide öwüränlerine Allahyň güçli gazaby bolsun”** diýip, olara eden günäleri üçin Allahyň olara güýçli gazaby bolmagyny bet doga etdi, bu bolsa sahyh hadys bilen säbitdir.

Käte beýtmegi gadagan etdi.

Käte ýumurmak üçin birini gönükdirdi.

Käte beýle iş ýehud we nasaralaryň işlerinden diýdi.

Käte: **“Meniň gabrymy buta öwüräýmäň”** diýdi.

Käte: **“Gabrymy (köp gatnap) baýram tutunaýmaň”** diýdi. Ýagny belli bir mewsümde gabrynda (Sallallahu aleyhi we sellem) jemlenişmek. Döwrümizde gabyrparazlaryň edişi ýaly, edil şolar ýaly haýsy ölenlere ynanyan bolsalar belli bir wagt belläp, ol ýerde jemlenişip, ol ýerde köp galmak bilen ybadatlar gurnaýarlar. Her bir kişiniň bilişi ýaly, olaryň ähli zady Ýaradan, olara rysk berýän, Öldürýän we Direldýän Allaha ybadat etmäni terk edip, ýeriň astynda galan özlerine peýda hem we berlen zyýany hem ýok edip bilmeýän Allahyň ýaradanlaryndan birine ybadat etýärler. Olaryň özlerne ne peýda getirip bilýärler we nede gelip biljek zyýany dep edip bilýärler, Allah Tagalanyň Kuranda pygamberne (Sallallahu aleyhi we sellem) şeýle diýdi:

“(Eý, Muhammet!) Sen aýt: «meniň hatda özüm üçin-de hiç zada güýjüm ýetmez. Ne bir peýda getirip bilerin, ne-de gelip biljek zyýany daşlaşdyryp bilerin” diýip buýruşy ýalydyr.” (Agraf 188).

Üns berde gör, adamlaryr seýýidi (pygamber), Allahyň seçip saýlany, Allahyň oňa näme buýrany aýdyşyna! Ol özüne ne peýda berip bilmeýäni we nede berlen zyýany dep edip bilýänini aýdýar.

Şolar ýaly hem sahyh hadysda: **“Eý, Muhammediň gyzy Fatyma! Allahdan sana hiç bir zatda peýda berip bilmerin”** diýeni geldi.

Eger Allahyň resulyňyň (Sallallahu aleyhi we sellem) özi iň goläý we iň halan adamsyna şeýle diýen bolsa, beýle günälerden goralmadyk (magsum bolmadyk) we pygamberlerden bolmadyk ölenler babatyn nähilidir öýdýän?! Gaýtam olaryň özleri pygamberiň (Sallallahu aleyhi we sellem) ymmatyndan biri, özlerne peýda bermekden we zyýany dep etmekden ejiz halyna, nädip Allahyň resulyň (Sallallahu aleyhi we sellem) edip bilmedik we özem ymmatyna hem aýdan, hem Allaham oňa adamlara aýtmagyny Kuranda buýran zadyny tersini olar başarsyn?! Pygamber iň golaýlarna edip bilmeýän zadyny pygamberçe ýoklar nädip edip bilsin?!!!

Bäh, buny! Azajyk aklyly we çala ak garany saýgarýan nädip pygamberiň (Sallallahu aleyhi we sellem) özüniň ne peýda berip bilmeýänini nede berlen zyýany dep edip bilmeýänini aýdyp durka, pygamberin (Sallallahu aleyhi we sellem) ymmatyndan bir kişiden tama edip bilýär?! Gulaklaryň şu gabyrparazlaryň azgynlyklaryndan beter azgynlyk eşidipdimi?!”

(Şurhhus-Sudur)

Gabyra bakyp namaz okamak haram.

Allahyň resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy:

“Gabyrlara bakyp namaz okamaň, gabyrlaryň üstündede oturmaň”

(Muslim)

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: لَا تُصَلُّوا إِلَى الْقُبُورِ، وَلَا تَجْلِسُوا عَلَيْهَا

Hadysda gabyra bakyp namaz okamagyň we üstüne oturmagyň haramdygy iki-uçsyz aýdyň.

Yslamdan dowam edýän kada, dinde ähli gadagan etme äheňde gelen zatlar haram hökümi alýar tä haramdan başga höküme geçirýän başga delil bolýança. Bu hadysdaky gelen gadagan etme usluby bolsa, başga hiç bir delil gelip haramdan başga höküme geçirmedi. Allahyň resulyň (Sallallahu aleyhi we sellem) buýrugyna garşy gidýan ynsanlar Allah Tagalanyň:

“Onuň (pygamberiň) emrine garşy gelýänler özbaşlaryna bir belanyň ýa-da jebir-jepaly azabyň gelmeginden gorksunlar.” diýen sözini ýatlap, Allahdan gorksynlar.

Käbir gabyrlara ýylky bellenilen zyýaratlaryň hökümi.

Sorag:

Zenan- erkek garyşýan, tans we beýleki inkär edilýän zatlar bolýan käbir gabyrlara ýylky bellenilen zyýaratlaryň hökümi näme we din buny goldaýarmy?

Jogap:

(Diňe Allah dogra gönükdiruwjy) Takyk, Zenan-erkek garyşýan, tans we beýleki inkär edilýän zatlar bolýan käbir gabyrlara ýylky bellenilen zyýaratlary din goldamaýar. Gaýtanyň, bu zatlar dine soňky sokulan zatlary (bidgatlary) we Allahyň indirmedik erbet adatlaryny, Alymlara (Allah Tagala bizi we olary dogra gönükdirsin) we jogapkärlere (Allah Tagala bizi we olary hakda säbitlesin) erkekleriň we zenanlaryň ýüregindäki Yslam ynanjyny ýumurýan häsýetleri we Yslam dikelgelerni bozýan dinde gadagan zatlary üýtgetmek (ýok etmek) parz bolýar. Dinimizde belli bir ýeri, ýa wagty, ýa gabyry delilsiz mahsuslanan bidgatlardan häzirlendirýän deliller kitabymyzda geçdi.

Sonam diňe bu haram edilen zatlardan başga şirk görnüşdäkiler hem goşulýar, soňra (Allah meni we sizi dogry ýola gönükdirsin) gabyrlara zyýarat etmegiň 3 görnüşi bardygny bilginiň, olar:

- 1-Dinde rugsat berlen zyýarat.
- 2- Bidgat zyýaraty.
- 3-Şirk zyýarat.

A-Dinde rugsat berlen zyýarat.

Yslam dininiň 2 şert bilen rugsat bereni,olar:

-Sapar edilip gitmezligi.

Allahyň resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy:

“3 metjiden başga (ýeri beýgeldip, zyýarat etmek üçin) sapar etmäň, (olar) bu metjidim, Kåbe we Aksa metjidi”

(Buhary)

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لا تُشَدُّ الرِّحَالُ إِلَّا إِلَى ثَلَاثَةِ مَسَاجِدَ: الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَمَسْجِدِي هَذَا وَالْمَسْجِدِ الْأَقْصَى

-Erbet söz diýmezlik.

Allahyň resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy:

“Size gabyrlara zyýarat etmegi gadan edipdim, indi zyýarat ediberiň!”

(Muslim we Nesäi)

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: كُنْتُ نَهَيْتُكُمْ عَنْ زِيَارَةِ الْقُبُورِ فَزُورُوهَا

Başga lafyzda:

“Size gabyra zyýarat etmegi gadagan edipdim, inki kim zyýarat etmek islese edibersin we erbet söz geplemesin.”

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: كُنْتُ نَهَيْتُكُمْ عَنْ زِيَارَةِ الْقُبُورِ فَزُورُوهَا فَمَنْ أَرَادَ أَنْ يَزُورَ فَلْيُزِرْ، وَلَا تَقُولُوا هَجْرًا

Pikirlenip gör (Allah sana rahmet etsin)! Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) bize gabyrlara zyýarat edenimizde erbet söz diýmegi gadagan etdi, Allahdan gaýry ölenlerden doga etmekden we olary kömege çagyrmakdan, beter we erbet söz barmydyr?! Allaha kasam bolsun, bu erbet sözleriň iň sonky derejesidir, ýöne ýagdaý Allah Tagalaň aýdyşy ýalyda:

“emma ynsanlaryň köpüsi muny bilmezler”

(Agraf 187, Yusuf 21, 68, 40, Nahl 38, Rum 30, 6, Sebe 36, Gafir 57, Jasiye 26)

Allah Tagala dogry aýtdy:

“Olaryň köpüsi iman getirmezler, diňe Alla şärik goşan halda iman getirerler.” (Allahyň Ýaradyjy, Rysgal beriji we özlerini Goraýjydygyny ykrar etseler-de, ybadatlarynda Ondan gaýryny şärik goşarlar).

B-Bidgat zyýaraty.

Ol bolsa, ýokarky iki şertiň biri ýada ikisem tapylmadyk haly.

Ç-Şirk zyýaraty.

Ol bolsa, Zyýarat edýän ybadatlaryň bir görnüşinde Allahdan başgany Allaha şärik tutunmagydyr. Meselem: Allahdan başgany çagyrmak, oňa ýykylmak, onuň adyna damak çalmak, nezir etmek, kömek (medet) soramak we ş,m ybadatlaryň islendigi.

Gabyrlary ýol, oýun meýdançasyny we ulag duralgasy edeniň hökümi?

Sorag:

Gabyrlary ýola , oýun meýdançasyna, ulag duralgasyna öwürmek ýa onda dükan gurmak bolarmy?

Jogap:

(Diňe Allah dogra gönükdiruwjy) Dirilere we ölenlere tapawudy ýok zulum ýada duşmançylyk etmek haram, gaýtam aşakda getirjek hadysymyz üçin ölenlere zulum ýa duşmançylyk edilmegi hasda beter.

Allahyň resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy:

“Biriňiziň közüň üstünde oturyp eşiği ýanyp, soňra hamy ýanany, oňa gabryň üstünde oturanyndan has gowudyr.”

(Muslim)

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَأَنْ يَجْلِسَ أَحَدُكُمْ عَلَى جَمْرَةٍ فَتُحْرِقَ ثِيَابَهُ فَتَخْلُصَ إِلَى جُلْدِهِ، خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَجْلِسَ عَلَى قَبْرِ

Bu hadysa görä, Allaha we Ahyrýet gününe iman edýän kişä ölen ýada diri musulman doganyna ezýet bermesi dogry bolmaýar. Jögapkärler buzatlara üns bermegi, beýle zulum edýänleriň elinden tutmagy we alymlaryň bolsa buny açyklamaklary we düşündirmekleri hökmandyr.

Musulmanlara ezýet bermek haram.

Ymam Tirmizi Jamig kitabynda aýtdy:

“Ibn Omar aýtdy:

“Allahyň resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) münbere çykyp uly sesi bilen çagyryp şeýle diýdi: “Eý dili bilen Ýslama girip, ýüregine iýman ýetmedik topary! Musulmanlara ezýet bermäň, (geçmişdäki toba edileni ýatlap, utandyryp) ýüzlerine basmaň, kemçiliklerini derňemäň (gözlemäň), sebäbi kim musulman doganynyň kemçiligini derňese, Allah onuň içgi jaýynda bolsada kemçiligini paş eder.”

عن ابن عمر رضي الله عنهما قال صعد رسول الله صلى الله عليه وسلم المنبر فنادى بصوتٍ رفيع، فقال: يا معشر من أسلم بلسانهِ ولم يفض الإيمان إلى قلبهِ، لا تؤذوا المسلمين ولا تعيروهم ولا تتبعوا عوراتهم، فإنه من تتبع عورة أخيه المسلم تتبع الله عورته، ومن تتبع الله عورته يفضحه ولو في جوف رحله

Ýaşawyşlar we ýaşawyjlaryň görnüşleri.

Ýaşalýan ýer 3 sany, olar:

1-Şu dünýä ýaşawyşy.

2-Barzah (gabyr) ýaşawyşy.

3-Ahyrýet ýaşawyşy.

Bu 3 ýaşawyşda adamlaryň görnüşi hem 3 bölege bölünýär, olar:

1-Muminler, bularam iki bölek, olar:

A-Ilkinjiler we olar (Allaha) golaýladylanlar.

B-Sag elinden kitaplarny aljaklar we olar ýagşyzadalar.

2-Munafyklar, bularam iki bölek, olar:

A-Ynanjynda mynafyk (uly nifak, kufur nifagy we dinden çykarýar).

B-Amalynda mynafyk (kiçi nifak, amal nifagy we dinden çykarmaýar).

Ynançda nifak (iki ýüzlilik) bu uly nifak bolup dinden çykarýar we kufur nifagydyr, bunyň eýesi, musulman syraýan kapyr kişi, ýagny daşyndan musulman bolan bolýar, içinde bolsa yslama girmedik.

Amal nifagy bu kiçi nifak, dinden çykarmaýar, bulam ençeme böleklere bölünýär, olardan:

-Jedelleşe haramlyk eder. –Wada berse wadasynda tapylmaz .

-Bir zat ynanylsa hyýanat eder. –Şertnama baglanşsa dänär.

-Geplese ýalan sözlär. –Içini ýörüş etmek maksadyny gürlätmeýän.

3-Kapyrlar, bularam iki bölek, olar:

A-Uly kufur (dinden çykarýar). Bunyň görnüşleri:

- Ýalan görme kufri.
- Boýun towlama kufri
- Boýun almazlyk kufri
- Inkär etme kufri.
- Äsgermezçilik we ýaňsylama kufri.
- Ulumsylyk we tekepbirlik kufri.
- Kejirlik kufri.
- Ýaradanyň barlygyny inkär etme kufri (ataizm).
- Şärik goşma kufri.
- Şeklenme kufri.
- Çetleşme kufri.
- Nifak kufri.
- Zyndyklyk kufri.
- Yslamyň duşmanlarny söýüp olara (yslama garşy) arka durma kufri.
- Dinden çykma (ridde) kufri.
- Ýyldyzparzçylaryň (täleýnamaçylaryň) we jadygöýleriň (palçy-bilgiçleriň) kufri.
- Ýyldyzparzçylara (täleýnamaçylara) we jadygöýler (palçy-bilgiçlere) ynanýanyň kufri.
- (Allahyň we pygamberiň (Sallallahu aleyhi we sellem) haram edenini) halal görme kufri.

B-Kiçi kufur (dinden çykarmaýar), bunyň görnüşleri:

- Nygmat kufri.

- Doganlyk kufri
- Garyndaşlyk kufri
- (Biriniň) aslyna (kowmuna) degmeklik kufri.
- Ýasda uly sesli aglama kufri.
- Kakany ýigrenme kufri.
- Allahyň indereni bilen höküm etmezlik kufri, egerde halal görmese.

Şirk.

Şirk iki bölek, olar:

1-Uly şirk (dinden çykarýan şirk).

Bu iki zatda bolýar.

(A) Allahyň edýän zatlarynda bolýar ýada (B) guluň Allaha etmeli ybadatynda bolýar.

2-Kiçi şirk (dinden çykarmaýan şirk). Bunyň görnüşleri:

-Kiçi riýa (il gözi üçin ýa şeýle diýilsin diýilip edilen ybadat)

-Allahdan başgadan ant içmek. Egerde tagzýmlamaýan bolsa.

-Asynma asynmak, egerde şonuň özi peýda berýär ýada özi beläni dep edýär diýip ynanmasa.

-Diňe sözde şirk bolup ynanjynda şirk bolmasa, meselem (Allah we sen bolamdyk bolsan şeýle şeýle bolardy) bolmalysy (Allah soňra sen....) bolmaly, ýada (Diňe Allah kömek edeni üçin ....)

Bidgat.

Bidgat iki görnüş, olar:

1-Uly bidgat (ýada kapyr edýän bidgat ýada dinden çykarýan bidgat).

2-Kiçi bidgat (fasyk edýän bidgat ýada dinden çykarýan bidgat).

Bidgatçylar hem iki görnüş, olar:

1-Bidgatyna çagyryanlar

2- Bidgadyňa çagyрмаýanlar.

(Hädis-säri ibn hajar)

Soñlama.

Bu möçber bilen tamamlamakçy, Allah Tagaladan bu amaly my we beýleki amallarmy diňe Onuň üçin edenlerden etmegini, musulmanlary Kuran we sünnetde jemlemegni, haka we hak eýelerne arka çykmagyny, batyly we batyl ählini har-zelil etmegini we musulmanlara dinlerini öwretmegini dileýärim.

Goý, Allah guluny we resulyny Muhammedi, maşgalasyny we ýoldaşlary öwsün we ähli erbetliklerden köp-köp salam, parahat, asuda etsin.

وصلی الله وسلم علی عبده ورسوله محمد وعلی آله وصحبه سلم تسليما
كثيرا

Allahy öwgi-senalar bilen ähli kemliklerden päkleýärim, Eý, Allah seni öwgi senalar bilen ähli kemçiliklerden päkleýärim we Senden başga ybadata hakly, mynasyp hiç bir ilähiň ýokdygyna şaýatlyk edýärim, Seniň önünde toba edýärim we Senden bagyşlanmagymy dileýärim.

وسبحان الله وبحمده، شبحانك اللهم وبحمدك أشهد أنه لا إله إلا الله،
أستغفرك وأتوب إليك

(Yemen döwletinin) Sana-a Şäheri

23/05/1406 hijri (04/02/1986 milady)

Ebu Ybrahym Muhammet bin Aly El-Wassoby El-Abdaly.

